

***Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
ως εργαλείο ουσιαστικής περιβαλλοντικής προστασίας:
Ζητήματα εφαρμογής και ερμηνείας
της περιβαλλοντικής και δασικής νομοθεσίας***

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2010

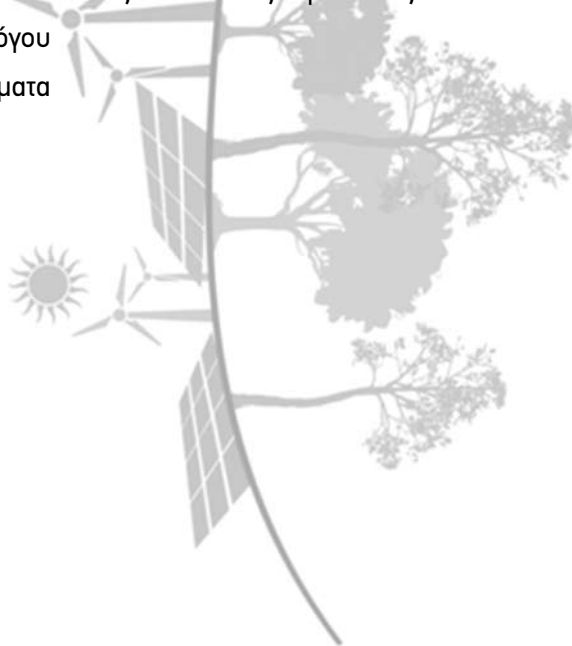
ΕΛΕΤΑΕΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΕΝΩΣΗ ΑΙΟΛΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
Μέλος της European Wind Energy
Association

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

i.	Εισαγωγή του Παναγιώτη Παπασταματίου	Σελ. 3
ii.	Περίληψη εισήγησης κας Γλυκερίας Σιούτη	Σελ. 6
iii.	Περίληψη εισήγησης κ. Δημήτρη Μέλισσα	Σελ. 9
iv.	Περίληψη εισήγησης κ. Κίμωνα Χατζημπίρου	Σελ. 12
v.	Περίληψη εισήγησης κ. Νίκου Χλύκα	Σελ. 13
vi.	Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας ως εργαλείο ουσιαστικής περιβαλλοντικής προστασίας: Ζητήματα εφαρμογής και ερμηνείας της περιβαλλοντικής και δασικής νομοθεσίας	Σελ. 15
vii.	Αντί επιλόγου	Σελ. 29
viii.	Παραρτήματα	Σελ. 30

ι. Εισαγωγή

Του Παναγιώτη Παπασταματίου

Πρόεδρος ΔΣ ΕΛΕΤΑΕΝ

Στα φοιτητικά μου χρόνια υπήρχε ένα σύνθημα που έλεγε «Λίγα λόγια και κοινή λογική». Οι Α.Π.Ε. είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτυχίας αυτού του συνθήματος.

Την στιγμή που ετοιμάζεται η παρούσα έκδοση, η επικαιρότητα καταγράφει δύο ζητήματα. Την Υπουργική απόφαση για το στόχο του 2020 και την προσπάθεια της ΕΛΕΤΑΕΝ να αναδείξει το θέμα της εγκατάστασης των Α.Π.Ε. σε αναδασωτέες εκτάσεις.

Ο νόμος για την προστασία των δασών (ν.998/1979) που ισχύει, ορίζει ρητά ότι ένα έργο Α.Π.Ε., ένα μεγάλο δημόσιο έργο ή ένα στρατιωτικό έργο που επιτρέπεται να κατασκευαστεί σε μια έκταση που θεωρείται δασική, μπορεί να κατασκευαστεί σε αυτήν ακόμα και αν η έκταση καεί (αρ. 45, 58 και 59 του ν.998/1979). Αντίστροφα: Αν λόγω της φύσης και της αξίας της δασικής έκτασης, ένα έργο Α.Π.Ε. ή ένα άλλο έργο υποδομής απαγορεύεται να γίνει σε μια δασική έκταση, τότε αν αυτή καεί, συνεχίζει να υφίσταται η απαγόρευση. Το γεγονός της πυρκαγιάς δεν μπορεί να αλλάξει την απόφαση της Διοίκησης για το αν ένα έργο επιτρέπεται ή δεν επιτρέπεται.

Όμως διαφαίνεται μια ερμηνεία σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται να γίνει ο,τιδήποτε σε αναδασωτέα έκταση ακόμα και αν πριν επιτρεπόταν. Κατ' αυτή την ερμηνεία αν καεί μια έκταση, θα πρέπει να περιμένουμε να ανακτήσει η έκταση την δασική βλάστηση προτού αυτή καταστραφεί νομίμως για την εγκατάσταση του έργου. Όμως η ερμηνεία αυτή οδηγεί και σε άλλα άτοπα: Παραδειγματικά, αντί μιας έκτασης που έχει καεί και πριν την καταστροφή της δεν είχε οικολογική αξία, θα πρέπει να προτιμηθεί για επέμβαση μια δασική έκταση που πιθανόν έχει αξία σημαντικότερη αξία από ό,τι η αναδασωτέα πριν την πυρκαγιά.

Η σοφία του Συντάγματος και η δύναμη της κοινής λογικής επιβάλουν την προστασία και των δασικών και των αναδασωτέων εκτάσεων. Η αξία της δασικής έκτασης πριν την καταστροφή της είναι η κρίσιμη παράμετρος που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για να κριθεί αν μπορεί ή αν απαγορεύεται να γίνει ένα έργο δημοσίου συμφέροντος σε αυτή.

Στην περίπτωση των Α.Π.Ε. μάλιστα συντρέχουν δύο πρόσθετες προϋποθέσεις:

1. Οι Α.Π.Ε. έχουν θετικές συνέπειες στο σκοπό της αναδάσωσης και στην άμεση και έμμεση προστασία και διατήρηση της δασικής βλάστησης και της βιοποικιλότητας.
2. Το κοινοτικό δίκαιο επιβάλει την προώθηση των Α.Π.Ε.. Όποια μέτρα λαμβάνονται, που πιθανόν εμποδίζουν την ανάπτυξή τους, θα πρέπει να τεκμηριώνονται ανάλογα με το προστατευτικό αποτέλεσμα που επιτυγχάνουν και να μην προκαλούν

αναστολή της ανάπτυξης χωρίς ανάλογη ουσιαστική προστασία κάποιας υψηλής περιβαλλοντικής αξίας.

Η ΕΛΕΤΑΤΕΝ στην προσπάθεια της να θέσει το ανωτέρω ζήτημα σε ορθολογική και επιστημονική βάση οργάνωσε τη Δευτέρα 4 Οκτωβρίου 2010 συνάντηση εργασίας (συζήτηση) με θέμα: *«Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ως εργαλείο ουσιαστικής περιβαλλοντικής προστασίας: Ζητήματα εφαρμογής και ερμηνείας της περιβαλλοντικής και δασικής νομοθεσίας»*

Στην εκδήλωση παρευρέθηκε και μίλησε ο Γενικός Γραμματέας Δασών κ. Αμοργιανιώτης.

Τις κεντρικές εισηγήσεις πραγματοποίησαν η κα Γλυκερία Σιούτη, Καθηγήτρια Νομικής Ε.Κ.Π.Α., ο κ. Κίμων Χατζημήτρος, Αν. Καθηγητής Ε.Μ.Π., ο Καθηγητής Δημήτρης Μέλισσας, Νομικός Σύμβουλος Ε.Σ.Η.Α.Π.Ε. και ο Δασολόγος Νίκος Χλύκας, Πρόεδρος Συλλόγου Γεωτεχνικών.

Στη συζήτηση που ακολούθησε συμμετείχαν ο Αντιπρόεδρος της Ρ.Α.Ε. κ. Θ. Πανάγος, ο κ. Τ. Χαβιαρόπουλος εκ μέρους του Κ.Α.Π.Ε. και του ΥΠΕΚΑ, εκπρόσωποι των κομμάτων Λ.Α.Ο.Σ. και Οικολόγοι Πράσινοι, ο Νομικός Σύμβουλος της ΔΕΗ, ο Σύμβουλος ΥΠΕΚΑ κ. Κάραλης και πολλοί από τους παρευρισκομένους πολίτες, επιχειρηματίες και επιστήμονες. Παρευρέθηκε επίσης ο Πρόεδρος του ΔΕΣΜΗΕ κ. Μ. Παπαδόπουλος. Τη συζήτηση συντόνισε το μέλος της ΕΛΕΤΑΕΝ Μανόλης Βελεγράκης, Δικηγόρος Α.Π.

Τα βασικά θέματα που αναδείχθηκαν από την συζήτηση είναι τα ακόλουθα:

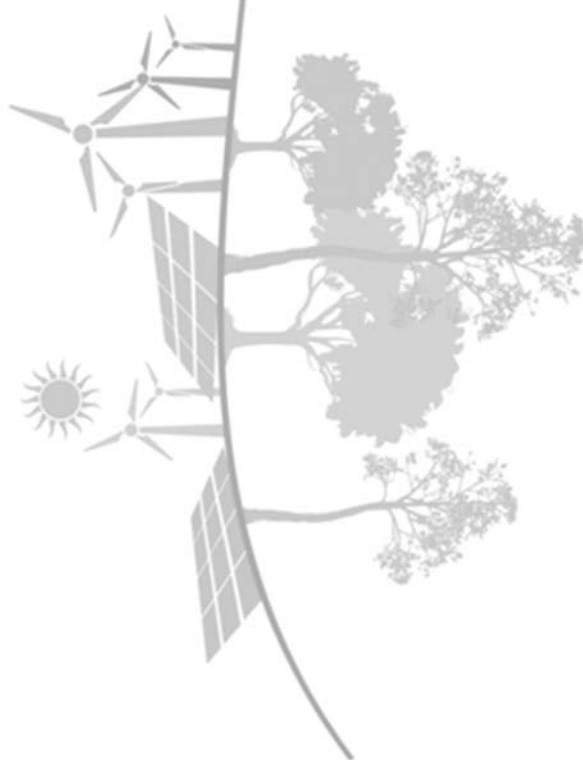
1. Το Σύνταγμα επιβάλλει την ισοδύναμη προστασία των δασικών και αναδασωτέων εκτάσεων. Οι εγκαταστάσεις Α.Π.Ε. δεν παραβιάζουν τον σκοπό της αναδάσωσης όταν εγκαθίστανται σε εκτάσεις που πριν καταστραφούν είχαν χαρακτήρα που επέτρεπε την υπό όρους εγκατάσταση του έργου κατά τη νομολογία (π.χ. εκτάσεις χαμηλής δασικής βλάστησης). Η εισαγωγή γενικής απαγορευτικής διάταξης για την εγκατάσταση Α.Π.Ε. εντός αναδασωτέων εκτάσεων αντιβαίνει στον ουσιαστικό σκοπό προστασίας τους.
2. Είναι αδικαιολόγητη η καθιέρωση γενικών κανόνων απόλυτης απαγόρευσης εγκατάστασης Α.Π.Ε. σε περιοχές που διέπονται από κάποιο ειδικό ή γενικό καθεστώς προστασίας, χωρίς εξέταση των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών της περιοχής εγκατάστασης και του προτεινόμενου κάθε φορά έργου. Η εισαγωγή τέτοιων γενικών αποκλεισμών έρχεται σε αντίθεση με το κοινοτικό δίκαιο και συγκεκριμένα την Οδηγία 2009/28 που περιλαμβάνει νομικά δεσμευτικούς στόχους για την διείσδυση των Α.Π.Ε.
3. Οι περιοχές χωροθέτησης των αιολικών πάρκων είναι εκτάσεις χωρίς υψηλή δασική βλάστηση που χαρακτηρίζονται δασικές. Το γεγονός αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στη φυσική παρουσία του ανέμου, ο οποίος αποκτά δυνατότητα εκμετάλλευσης κατά κανόνα στις βουνοκορφές, που στη συντριπτική τους πλειονότητα θεωρούνται δασικές εκτάσεις. Είναι συνεπώς λογικά άπιθανο να

βρεθούν εναλλακτικές μη δασικές εκτάσεις που θα μπορούσαν να φιλοξενήσουν τα αιολικά πάρκα

4. Η ορθολογική εφαρμογή του ανωτέρω πλέγματος της νομοθεσίας και της νομολογίας που εμπλέκεται στην ανάπτυξη των επενδύσεων Α.Π.Ε. είναι σημαντική προϋπόθεση για την ανάπτυξη και απαιτεί την προσοχή όλων των μορφών εξουσίας, συμπεριλαμβανομένης της δικαστικής.
5. Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας αποτελούν, σε περιβάλλον οικονομικής κρίσης, τη βέλτιστη επιλογή για την επίτευξη μιας βιώσιμης και διατηρήσιμης ανάπτυξης, που προστατεύει το περιβάλλον και ενισχύει την κοινωνική συνοχή.

Στην παρούσα έκδοση συγκεντρώνονται οι περιλήψεις των βασικών εισηγήσεων και το κείμενο εργασίας της ΕΛΕΤΑΕΝ.

---

ii. Εισήγηση κας Γλυκερίας Σιούτη

Καθηγήτρια Νομικής ΕΚΠΑ

Από τις συνταγματικές διατάξεις των άρθρων 24 παρ. 1 και 117 παρ. 3, προκύπτει ότι προστατεύεται η διασφάλιση του δασικού πλούτου της Χώρας, ενώ παράλληλα ρητώς προκύπτει ότι αποκλείεται η δυνατότητα μεταβολής του προορισμού του, παρά μόνο εξαιρετικώς στις περιοριστικά εκ του νόμου αναφερόμενες περιπτώσεις, όπως αυτές απαριθμούνται στα άρθρα 45 έως 61 του Ν. 998/1979 και εξειδικεύονται από τη νομολογία του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου και στις οποίες συγκαταλέγεται ρητώς και η εκτέλεση έργων που αφορούν στην υποδομή και εγκατάσταση σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. και των συνοδών τους έργων (άρθρο 58 παρ. 2 Ν. 998/1979).

Η προστασία των αναδασωτέων εκτάσεων, η οποία εισάγεται με την ειδική διάταξη του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος, έχει ως αποκλειστικό σκοπό την μη μεταβολή του προορισμού που είχε η έκταση, πριν αυτή καταστραφεί ή αποψιλωθεί εξ ουσιούδηποτε λόγου. Δηλαδή, με την συνταγματική διάταξη του άρθρου 117 παρ. 3 επιβάλλεται, σε κάθε περίπτωση, να διατηρηθεί ο χαρακτήρας του δάσους ή της δασικής έκτασης και μετά την καταστροφή ή την αποψίλωσή τους, ορίζοντας ρητά προς τούτο ότι «αποκλείεται να διατεθούν για άλλο σκοπό».

Ο συντακτικός νομοθέτης θέσπισε τη διάταξη του άρθρου 117 παρ. 3 με σκοπό την αποτροπή των επεμβάσεων εκείνων επί των αναδασωτέων εκτάσεων, οι οποίες ούτως ή άλλως θα ήταν απαγορευτικές και επί δασών και δασικών εκτάσεων. Τούτο δε διότι μετά την καταστροφή ή αποψίλωση του δάσους ή της δασικής έκτασης, έχει απωλεσθεί εν τοις πράγμασι ο δασικός χαρακτήρας της έκτασης, με αποτέλεσμα να ελλοχεύει ο κίνδυνος της πραγματοποίησης επεμβάσεων, οι οποίες δεν επιτρέπονται εκ του νόμου (άρθρο 45 παρ. 1 Ν. 998/1979) εντός εκτάσεων δασικού χαρακτήρα (όπως είναι για παράδειγμα η επέμβαση για οικιστική αξιοποίηση της περιοχής).

Ο ανωτέρω κίνδυνος προδήλως δεν υφίσταται στις περιπτώσεις εκείνες, κατά τις οποίες επί των αναδασωτέων εκτάσεων πρόκειται να λάβουν χώρα επεμβάσεις, οι οποίες επιτρέπονται εκ του νόμου, σε κάθε περίπτωση, εντός δασών και δασικών εκτάσεων. Μάλιστα, με την πραγματοποίηση επιτρεπόμενων επεμβάσεων εντός τμήματος αναδασωτέων εκτάσεων, όπως είναι η εγκατάσταση έργων Α.Π.Ε., δεν

αναιρείται ούτε η συνταγματική προστασία των εκτάσεων αυτών ούτε η διατήρηση του προορισμού τους. Τούτο διότι εκ της φύσεώς τους αλλά και της μικρής έκτασης την οποία καταλαμβάνουν οι επεμβάσεις αυτές σε σχέση με τη συνολική έκταση που κατεστράφη και κηρύχθηκε αναδασωτέα, σε καμία περίπτωση δεν εμποδίζουν την πραγματοποίηση της αναδάσωσης στην υπόλοιπη έκταση, την οποία δεν καταλαμβάνουν.

Πλέον των ανωτέρω, στο Έκτο Κεφάλαιο του Ν. 998/1979 και ειδικότερα στο άρθρο 45 παρ. 1 αυτού, ορίζεται **ειδικώς** ότι στα δάση και τις δασικές εκτάσεις περί των οποίων το άρθρο 117 παρ. 3 του Συντάγματος, ήτοι σε εκτάσεις που έχουν κηρυχθεί αναδασωτέες, απαγορεύεται, καταρχήν, οποιαδήποτε επέμβαση, ρητά εξαιρουμένων, ωστόσο, των περιοριστικά αναφερόμενων σε αυτήν έργων. Τα έργα αυτά αφορούν στα στρατιωτικά έργα (άρθρο 59) καθώς και σε μεγάλα δημόσια έργα (άρθρο 58 παρ. 1) και έργα υποδομής (άρθρο 58 παρ. 2), μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και κάθε τεχνικό έργο που αφορά στην υποδομή και εγκατάσταση σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. και των συνοδών τους έργων.

Με βάση τα ανωτέρω και δοθέντος ότι **μετά την κήρυξη μιας έκτασης ως αναδασωτέας, αυτή εξομοιώνεται από απόψεως προστασίας με δασική έκταση**, συνάγεται ότι έργα που αφορούν στην υποδομή και εγκατάσταση σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. και των συνοδών τους έργων, **δύνανται να εκτελεσθούν εντός τμήματος αναδασωτέων εκτάσεων με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που επιτρέπεται τέτοια επέμβαση και στις δασικές εκτάσεις, ήτοι κατόπιν σχετικής έγκρισης επέμβασης από το αρμόδιο διοικητικό όργανο χωρίς να είναι απαραίτητη η προηγούμενη άρση της αναδάσωσης για το τμήμα αυτό.**

Αντίθετη ερμηνεία θα οδηγούσε στο αντιφατικό φαινόμενο, η Διοίκηση να αναμένει επί μακρόν, (μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις ακόμα και δεκαετίες) την αναβίωση της δασικής βλάστησης αναδασωτέων δασών και δασικών εκτάσεων και εν συνεχεία να επιτρέπει πράξεις επέμβασης που συνεπάγονται την νόμιμη αλλοίωσή της, κάτι το οποίο προδήλως δεν επιθυμεί ο ίδιος ο νομοθέτης του Ν. 998/1979, ο οποίος ρητά επιτρέπει με τις ως άνω διατάξεις την εκτέλεση των περιοριστικά οριζόμενων έργων, ακόμη και σε αναδασωτέες εκτάσεις.

Σε κάθε περίπτωση, το γεγονός αυτό θα συμβάλλει αποτελεσματικά στην αποτροπή παράνομων πράξεων αποψίλωσης δασών και δασικών εκτάσεων (λ.χ. εμπρησμοί), που έχουν ως συνέπεια την καταστροφή πολύτιμου δασικού πλούτου. Οι υπαίτιοι τέτοιων πράξεων επιδιώκουν την κήρυξη αναδάσωσης των εκτάσεων που καταστρέφουν, προκειμένου να επιτύχουν την επ' αόριστο αναβολή εκτέλεσης έργων σε αυτές, τα οποία είναι καίριας σημασίας για τις υποδομές και την ανάπτυξη της χώρας.

Συνοψίζοντας, αναφέρονται τα ακόλουθα:

1^ο Στο άρθρο 45 παρ. 1 του Ν. 998/1979 ορίζεται ειδικώς ότι στα δάση και τις δασικές εκτάσεις περί των οποίων το άρθρο 117 παρ. 3 του Συντάγματος, ήτοι σε εκτάσεις που έχουν κηρυχθεί αναδασωτέες, απαγορεύεται καταρχήν οποιαδήποτε επέμβαση, ρητά εξαιρουμένων των περιοριστικά αναφερόμενων σε αυτήν έργων.

2^{ον} Τα έργα αυτά αφορούν στα στρατιωτικά έργα (άρθρο 59) καθώς και σε μεγάλα δημόσια έργα (άρθρο 58 παρ. 1) και έργα υποδομής (άρθρο 58 παρ. 2), μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και κάθε τεχνικό έργο που αφορά στην υποδομή και εγκατάσταση σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. και των συνοδών τους έργων.

3^{ον} Από την ανωτέρω διάταξη προκύπτει ότι στις περιπτώσεις κατά τις οποίες πρόκειται να υλοποιηθούν, αποκλειστικά και μόνο, έργα, τα οποία ρητώς και περιοριστικώς αναφέρονται σε αυτήν, μεταξύ των οποίων και έργα Α.Π.Ε. δεν είναι απαραίτητη η φυσική αναδάσωση στο τμήμα που αυτά θα αδειοδοτηθούν. Η διαδικασία της φυσικής αναδάσωσης θα προχωρήσει κανονικά για το σύνολο της έκτασης, εκτός από το τμήμα εκείνο επί του οποίου θα υλοποιηθούν τα ως άνω έργα κατά τη ρητή διατύπωση της διάταξης του άρθρου 45 παρ. 1 του Ν. 998/1979.

iii. Εισήγηση κ. Δημήτριου Μέλισσα
Νομικός Σύμβουλος ΕΣΗΑΠΕ

Μήπως είναι καιρός να οριστικοποιήσουμε το διάλογο με τη νομολογία για την εγκατάσταση των ΑΠΕ στις αναδασωτέες εκτάσεις;

1. Από τη νομοθεσία και από τη σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ενδεικτικά ΣτΕ 2569/2004), προκύπτει, ότι τα έργα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε., εμπίπτουν στις εξαιρετικά επιτρεπόμενες επεμβάσεις εντός δασών ή δασικών εκτάσεων, ως έργα που εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον.

Όμως, εδώ δεν συναντηθήκαμε για να αναλύσουμε την παραπάνω γνωστή σ' όλους μας θέση, αλλά πως αυτή κινδυνεύει να αναιρεθεί από τους εμπρηστές και τους πάσης φύσεως παρανομούμενους στα δάση και στις δασικές εκτάσεις. Περαιτέρω, από το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο προκύπτει, ότι είναι επιτρεπτή η εγκατάσταση ολικών πάρκων σε πληγείσες από πυρκαγιές δασικές εκτάσεις.

2. Η τεράστια οικολογική καταστροφή που προκαλούν οι συχνές πυρκαγιές, κυρίως το καλοκαίρι, θα πρέπει να λειτουργήσουν ως «συναγερμός» προς περισσότερες της μίας κατευθύνσεις.

α) Συναγερμός για την πλήρη ακαταλληλότητα του διοικητικού μας συστήματος. Ένα διοικητικό σύστημα δεν κρίνεται ούτε μόνο, ούτε κυρίως, σε περίοδο «ομαλών συνθηκών», αλλά τη στιγμή της κρίσης, του κινδύνου, της καταστροφής, όταν, δηλαδή, η γραφειοκρατία από απλή ασθένεια γίνεται συνυπαίτια του μεγάλου κακού.

β) Συναγερμός για τη λειτουργία του πολιτικού μας συστήματος. Πότε θα γίνει αντιληπτό, πως υπάρχουν στιγμές στη ζωή της πολιτείας, που βρίσκονται εξ ορισμού εκτός κομματικής αντιπαράθεσης; Υπάρχουν στιγμές που η Δημοκρατία από σύστημα εκφοράς της διαφωνίας αποτελεί μηχανισμό ομοφωνίας;

γ) Συναγερμός για την κοινωνική σήψη. Στην πολιτεία υπεύθυνη δεν είναι μόνο η κρατική εξουσία, αλλά και η κοινωνία των πολιτών. Χωρίς τη δική τους σύμπραξη ο κίνδυνος, όταν είναι απόλυτος, δεν αντιμετωπίζεται.

δ) Συναγερμός για την επανάκτηση και τη διατήρηση της δασικής χρήσης. Μάλιστα, το Σύνταγμα και η νομοθεσία προβλέπουν την ανάγκη άμεσης προστασίας της ταλαιπωρημένης δασικής γης από πυρκαγιές, παράνομες εκχερσώσεις και υλοτομίες.

3. Ιδιαίτερα η νομολογία, ερμηνεύοντας το άρθρο 24 και 117 του Σ. καθώς και τις διατάξεις του ν. 998/1979, όπως ισχύει, επιτάσσει την αναγκαιότητα άμεσης προστασίας των πληγέντων εκτάσεων με αναδάσωση και την απαγόρευση κάθε χρήσης που δεν συνάδει με τον προορισμό της. Χαρακτηριστικά, πάγια δέχεται, ότι «σε περίπτωση καταστροφής ή αποψίλωσης του δάσους ή της δασικής έκτασης από πυρκαγιά ή οποιαδήποτε άλλη αιτία, η οποία προέρχεται από ανθρώπινη ενέργεια είτε από φυσικά αίτια, είναι υποχρεωτική η κήρυξη της καταστραφείσας ή αποψιλωθείσας έκτασης, ως αναδασωτέας και αποκλείεται η διάθεσή της για άλλο σκοπό που, ενδεχόμενα θα δικαιολογούσε κατά νόμο επέμβαση στο δάσος πριν την καταστροφή του, όπως κυρίως για οικιστικούς σκοπούς, καθώς και για γεωτρήσεις, για κοιμητήρια, κτίρια για κοινωφελούς σκοπούς, αναψυκτήρια, αθλητικές και πολιτιστικές εγκαταστάσεις, παιδικές κατασκηνώσεις, χωροθέτηση εγκαταστάσεων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων και εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού και υλοτομικών εργασιών, χωρίς όμως να αναφέρει χρήσεις που ήδη νομοθετημένα επιτρέποντο, προ της κήρυξης των προς αναδάσωση, όπως τα αιολικά πάρκα.

4. Είναι ενδεδειγμένο, να αποκλεισθεί η δυνατότητα, οποιουδήποτε από αυτούς που μάχονται γενικότερα για τις ΑΠΕ, να επιδιώξει την με οποιοδήποτε τρόπο αλλαγή μιας δασικής έκτασης, έτσι ώστε να κηρυχθεί αυτή άμεσα αναδασωτέα και να συμπεριληφθεί, στην νομολογιακή περιπτώσιολογία, που αναφέραμε παραπάνω, «που αποκλείει τη διάθεση των αναδασωτέων εκτάσεων για άλλο σκοπό, έστω και δημοσίου συμφέροντος, που θα δικαιολογούσε επέμβαση στο δάσος μέχρι την πραγματοποίηση της αναδάσωσης και την ανάκτηση της δασικής μορφής της καταστραφείσας έκτασης».

Αντίθετα, είμαι βέβαιος, ότι η νομολογία και όσοι ασχολούνται με τις ΑΠΕ, έχουν ως κοινό στόχο τη διατήρηση της δασικής χρήσης, που υπήρχε και πριν την παράνομη καταστροφή της. Εφόσον, η παραπάνω σκέψη αληθεύει, τότε πιστεύω, είναι καιρός να οριστικοποιήσουμε τη συζήτηση με τη νομολογία για τη διατήρηση της δασικής χρήσης που υπήρχε πριν από την καταστροφή της, η οποία όμως, σαφώς συνάδει με τα έργα ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, αφού οι ΑΠΕ εμπίπτουν στις εξαιρετικά επιτρεπόμενες επεμβάσεις μέσα στα δάση, ως έργα που εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον.

Όμως, για να αποφευχθούν πάσης φύσεως παρεξηγήσεις, η οριστικοποίηση του διαλόγου με τη νομολογία, για το συνταίριασμα αναδασωτέων εκτάσεων και έργων των ΑΠΕ, υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς και ασφαλιστικές δικλείδες.

Διασαφηνίζω:

α) Διατήρηση της δασικής χρήσης σε μία αναδασωτέα περιοχή, δε σημαίνει άρση της απαγόρευσης εγκατάστασης των ΑΠΕ σε όλες τις περιπτώσεις που προδιαγράφει

το άρθρο 6 του Ειδικού Χωροταξικού για τις ΑΠΕ. Αντίθετα, εφόσον έχουν καεί ή εκκερωσθεί αυτές οι εκτάσεις, ισχύει η απαγόρευση του άρθρου 6, αποκλείεται δηλαδή η τοποθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων, εντός των περιοχών απολύτου προστασίας της φύσης, των υδροτόπων RAMSAR, των πυρήνων των εθνικών δρυμών και των αισθητικών δασών, των οικοτόπων προτεραιότητας περιοχών της Επικρατείας που έχουν ενταχθεί ως τόποι κοινοτικής σημασίας στο δίκτυο Φύση 2000.

- β) Επαναφορά και διατήρηση της χρήσης στην προτεραία κατάσταση προϋποθέτει, ότι απαγορεύεται οποιαδήποτε δραστηριότητα σχετική ή όχι με τις ΑΠΕ, κατά το στάδιο της αναδάσωσης που αντιτίθεται σε αυτό το στόχο. Μέχρι δηλαδή, την πλήρη αποκατάσταση της δασικής χρήσης, κανενός είδους έργα, εκτός από το αιολικό πάρκο και τα συνοδά έργα, δεν είναι εφικτό.
- γ) Για να μην παρερμηνευθούν αυτές οι σκέψεις, θα πρέπει να αποκλειστούν όλες εκείνες οι προσπάθειες των εμπρηστών, των οικοπεδοφάγων, που κατευθύνονται από ιδιωτικά συμφέροντα και οι οποίοι προκειμένου να ακυρώσουν οποιαδήποτε νόμιμη διαδικασία αδειοδότησης αιολικής εγκατάστασης μέσα σε δασική έκταση, θα προτιμούσαν ενδεχόμενα να «κηρύξουν την σχετική έκταση αναδασωτέα» , αντί άλλης ακριβότερης και χρονοβόρας, νομικής διαδικασίας.
- δ) Αναδασωτέες μπορούν να κηρυχθούν εκτάσεις, όχι μόνο για τη δημιουργία της προϋπάρχουσας δασικής χρήσης, αλλά για τη δάσωση για πρώτη φορά (άρθρο 37 παρ.2 του Ν.998/1979). Και σε αυτήν την περίπτωση, κατά τη διάρκεια της δάσωσης, θα πρέπει να απαγορευθεί κάθε επέμβαση, εκτός των ΑΠΕ, που θα καταστρατηγούσε αυτό το σκοπό. Μάλιστα, διερωτώμαι, μήπως αυτές οι χέρσες εκτάσεις που θα δασωθούν για πρώτη φορά, μπορούν να υποδειχθούν έγκαιρα από τη δασική υπηρεσία, έτσι ώστε έγκαιρα να διασφαλιστεί η απόλυτη προστασία τους;
5. Τέλος, η οριστικοποίηση του διαλόγου με τη νομολογία, συνοψίζονται στη σκέψη: Εφόσον πριν από την καταστροφή της δασικής έκτασης επιτρέπονταν οι ΑΠΕ και τα συνοδά τους έργα, να επιτρέπονται και μετά την καταστροφή τους. Εάν οι ΑΠΕ απαγορεύονταν πριν από την καταστροφή, να απαγορεύονται και μετά από αυτήν.

---

iv. Εισήγηση κ. Κίμωνα Χατζημπήρου

Av. Καθηγητής ΕΜΠ

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ως εργαλείο ουσιαστικής περιβαλλοντικής προστασίας: ζητήματα εφαρμογής και ερμηνείας της περιβαλλοντικής και δασικής νομοθεσίας

Ζητήματα προς εξέταση:

- Συνταγματικές ρυθμίσεις και επιστημονική οικολογική θεμελίωση
- Συνολική και τοπική περιβαλλοντική ωφέλεια
- Αναστρέψιμος χαρακτήρας τεχνικών επεμβάσεων
- Χρονικός ορίζοντας οικολογικού φαινομένου δάσωσης/αναδάσωσης
- Σύγκριση οικολογικής αξίας δασικής και αναδασωτέας έκτασης
- Σύγκριση οικολογικής αξίας δασικής και γεωργικής έκτασης
- Υπαρκτές εναλλακτικές λύσεις για την χωροθέτηση ΑΠΕ
- Χωροθέτηση και άλλοι τρόποι περιβαλλοντικής προστασίας
- Το κριτήριο της αποτελεσματικότητας

ν. Εισήγηση κ. Νίκου. Χλύκα

Δασολόγος- Περιβαλλοντολόγος MSc,
Πρόεδρος Συλλόγου Γεωτεχνικών

Αν και κατά το μεγαλύτερο μέρος έχω καλυφθεί από τους προηγούμενους ομιλητές θα ήθελα να επισημάνω τρία σημεία που θεωρώ καθοριστικά στη διαδικασία αδειοδότησης μιας μονάδας ΑΠΕ.

Το πρώτο σημείο αφορά τη γνωμοδότηση των δασικών υπηρεσιών επί της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.), η οποία θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το Χωροταξικό Σχεδιασμό για τις Α.Π.Ε.

Το δεύτερο σημείο αφορά την άδεια επέμβασης, διαδικασία η οποία έχει ρυθμιστεί με το Νόμο 3851/2010, αν και θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί κατά την εκτίμηση μου, στο στάδιο έγκρισης των περιβαλλοντικών έργων. Αφού έχει γνωμοδοτήσει η δασική υπηρεσία, θα μπορούσε η γνωμοδότηση επί της Μ.Π.Ε. να αποτελεί ταυτόχρονα και την έγκριση επέμβασης.

Σε ότι αφορά τις επεμβάσεις σε αναδασωτέες εκτάσεις, δηλαδή την άδεια εγκατάστασης Μονάδων ΑΠΕ σε αναδασωτέες εκτάσεις πρέπει να ληφθεί υπόψη η Νομολογία του ΣΤΕ και βάσει αυτής να γίνουν τα επόμενα βήματα.

Η κήρυξη των εκτάσεων ως αναδασωτέων αποσκοπεί στην απόλυτη προστασία τους, με σκοπό την επαναφορά της δασικής βλάστησης και τη δημιουργία δάσους.

Η όποια επέμβαση στις εκτάσεις αυτές απαγορεύεται, εκτός των περιπτώσεων που αναφέρονται στη Δασική Νομοθεσία.

Η λογική που επικαλέστηκαν οι προηγούμενοι ομιλητές, ότι είναι παράλογο να επανέρχονται πρώτα τα δάση και μετά να δίδεται άδεια εγκατάστασης μονάδας ΑΠ, που σημαίνει υλοτομία δένδρων, εκχέρωση δασικών εκτάσεων κ.λ.π., πράγματι φαίνεται εκ πρώτης ως παράλογη πλην όμως αυτή επιβάλλει η Νομοθεσία και Νομολογία.

Σε μια αναδασωτέα έκταση δεν μπορεί κανείς να επεμβαίνει άκριτα, διότι μπορεί να υπάρχει φυσική αναγέννηση και να παρεμποδίζεται η αναγέννηση του δάσους, οπότε το περιβαλλοντικό κόστος να είναι μεγαλύτερο από το περιβαλλοντικό όφελος.

Αυτό που πρέπει να τεκμηριώνεται σε κάθε επέμβαση είναι το περιβαλλοντικό όφελος σε σχέση με το περιβαλλοντικό κόστος.

Αλλά για να φτάσουμε σε αυτό το στάδιο, πρέπει καταρχήν να γνωρίζει ο επενδυτής αλλά και η πολιτεία τις αναδασωτέες εκτάσεις που σήμερα δεν είναι δυνατόν να υπολογισθούν, αφού υπάρχουν εκτάσεις που έχουν κηρυχθεί αναδασωτέες δύο και τρεις φορές, όπως υπάρχουν αναδασωτέες εκτάσεις που ισχύουν 70 χρόνια, γεγονός που σημαίνει ότι δεν εξετάζεται η περίπτωση να έχει εκπληρωθεί ο σκοπός της κήρυξης της έκτασης ως αναδασωτέας.

Εκτίμηση μου είναι ότι πρέπει να δημιουργηθεί ένα ψηφιακό αρχείο με τις αναδασωτέες εκτάσεις όλης της χώρας και κατά προτεραιότητα οι περιοχές που από το Χωροταξικό Σχεδιασμό ευνοούνται για την ανάπτυξη Α.Π.Ε.

Από το αρχείο αυτό θα προκύψουν και τα στοιχεία που πρέπει να γνωρίζει η Πολιτεία και οι Επενδυτές, και βάσει αυτών να προχωρήσει ο σχεδιασμός και η ρύθμιση.

Σε κάθε περίπτωση όμως η οποία επέμβαση στο δασικό οικοσύστημα, πρέπει να τεκμηριώνει το περιβαλλοντικό όφελος και να υπολογίζει το περιβαλλοντικό κόστος.

Δεν νομίζω ότι είναι θέμα διοίκησης, αλλά είναι θέμα καθαρά πολιτικό και δε μπορεί να στηρίζεται η οποιαδήποτε επένδυση στην υποκειμενική κρίση των ανθρώπων της διοίκησης, αλλά σε ένα καθαρό πλαίσιο που δεν δέχεται παρερμηνείες.

---

vi. Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας ως εργαλείο ουσιαστικής περιβαλλοντικής προστασίας: Ζητήματα εφαρμογής και ερμηνείας της περιβαλλοντικής και δασικής νομοθεσίας

«Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Α.Π.Ε.) συνιστούν πηγές ενέργειας φιλικές προς το περιβάλλον και ειδικότερη έκφανση, αλλά και βασική συνιστώσα της αειφόρου ανάπτυξης, [και] η ανάπτυξη των Α.Π.Ε. αποτελεί βασική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού». (Συμβούλιο της Επικρατείας ΕΑ914/2008)

«Η προστασία του κλίματος, μέσω της προώθησης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. αποτελεί περιβαλλοντική και ενεργειακή προτεραιότητα υψίστης σημασίας για τη χώρα». (ν. 3851/2010 ΦΕΚ Α' 85, αρ. 1)

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι εθνικοί κανόνες σχετικά με τις διαδικασίες έγκρισης, πιστοποίησης και χορήγησης άδειας που εφαρμόζονται στους σταθμούς και τις συνδεδεμένες υποδομές δικτύων μεταφοράς και διανομής για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ... από Α.Π.Ε. ... να είναι αναλογικοί και αναγκαίοι». (Οδηγία 2009/28, άρθρο 13)

A. Κλιματική Αλλαγή: Η απειλή για την Βιοποικιλότητα

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί την πρώτιστη απειλή ενάντια στη βιοποικιλότητα. Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής γίνονται όλο και περισσότερο φανερές στους κοραλλιογενείς υφάλους, στην αποσταθεροποίηση του βιολογικού ρυθμού ζώων που πέφτουν σε χειμερία νάρκη (π.χ. οι ελληνικές αρκούδες είχαν επηρεασθεί τον ζεστό χειμώνα 2006 – 2007), στην απώλεια γεωργικής γης λόγω ερημοποίησης (γεγονός που, πέραν των άλλων, οδηγεί και σε απώλεια ενδιαιτημάτων για διάφορα είδη πανίδας). Ενδεικτικά αναφέρονται:

-
1. Σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη παρουσίαση της European Environment Agency (EEA, Copenhagen, 2010), οι παρατηρήσεις 120 ειδών πτηνών σε 18 διαφορετικές Ευρωπαϊκές χώρες δείχνουν ότι 92 είδη χαρακτηρίζονται από μείωση πληθυσμού εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής τα τελευταία 20 έτη.
  2. Σύμφωνα με τα πιο δυσμενή σενάρια εξέλιξης των κλιματικών αλλαγών για το 2050, 15–37% όλων των ειδών θα εξαφανιστούν (Letters to Nature, Nature 427, 145-148 (8 January 2004), Extinction risk from climate change, Chris D. Thomas)
  3. Έως το 2100, οι κλιματικές αλλαγές θα προκαλέσουν την εξαφάνιση του 30% των πτηνών στεριάς. Από αυτά θεωρείται σήμερα ότι το 79% δεν απειλείται με εξαφάνιση (Climate change will significantly increase bird extinctions, By Louis Bergeron, Stanford University, December 5, 2007).
  4. Σύμφωνα με τον κλιματικό άτλαντα της ορνιθοπανίδας (Βασιλική Εταιρεία για την Προστασία των Πτηνών της Μεγάλης Βρετανίας), έως το τέλος του αιώνα κάθε ευρωπαϊκό είδος θα μετατοπιστεί περί τα 550 χλμ. βορειοανατολικά, εξαιτίας της αλλαγής του κλίματος. Αυτό σημαίνει ότι αν για ένα είδος το κέντρο της εξάπλωσής του είναι σήμερα το ακρωτήριο Ταίναρο στο νότιο άκρο της Πελοποννήσου, σε λίγες δεκαετίες το κέντρο αυτό θα μετατοπιστεί έξω από τα βόρεια σύνορα της χώρας μας.
  5. Η κλιματική αλλαγή είναι η βασική αιτία θνησιμότητας των πτηνών: Η μελέτη B.K. Sovacool ("Contextualizing avian mortality: A preliminary appraisal of bird and bat fatalities from wind, fossil fuel and nuclear electricity", Energy Policy, 2009) έκανε για πρώτη φορά σύγκριση της θνησιμότητας πτηνών από αιολικά πάρκα, ορυκτά καύσιμα και πυρηνική ενέργεια στις Η.Π.Α. Για την περίπτωση 339 ανεμογεννητριών (6 αιολικά πάρκα), η ετήσια θνησιμότητα πτηνών είναι 0,269 θάνατοι/GWh, όταν τα αντίστοιχα νούμερα για 4 πυρηνικά εργοστάσια (μαζί με δύο ορυχεία ουρανίου) και 2 θερμικές μονάδες (μαζί με το ορυχείο εξόρυξης λιθάνθρακα, συνυπολογίζοντας και τα φαινόμενα όξινης βροχής, μόλυνση υδραργύρου και κλιματικής αλλαγής) είναι 0,416 και 5,18 αντίστοιχα.

Είναι επίσης γνωστό ότι μία σίγουρη και αξιόπιστη μέθοδος αντιμετώπισης του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής είναι η εξοικονόμηση ενέργειας και η μεγαλύτερη δυνατή υποκατάσταση των ορυκτών καυσίμων με Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Οι Α.Π.Ε. –υποκαθιστώντας την καύση των ορυκτών καυσίμων– οδηγούν σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο σε μικρότερες εκπομπές υγρών και στερεών αποβλήτων, ενώ δεν συσχετίζονται καθόλου με κανενός τύπου εξορυκτική δραστηριότητα, όπως τα ορυκτά καύσιμα. Αυτό σημαίνει μικρότερες πιέσεις σε είδη χλωρίδας και πανίδας και βέβαια βελτιωμένες συνθήκες για την ανθρώπινη υγεία.

Με βάση τα ανωτέρω είναι παραπλανητικό το δίλημμα για το ποιες αξίες, οι Α.Π.Ε. ή η Βιοποικιλότητα, έχουν προτεραιότητα για την Ελλάδα: Όταν υπάρχει ουσιαστική και επιστημονική τεκμηρίωση ότι συγκεκριμένα προστατευτέα αντικείμενα ή στοιχεία της βιοποικιλότητας υψηλής αξίας, σε συγκεκριμένες περιοχές υψηλής προστασίας,

---

θίγονται μη αντιστρεπτά από συγκεκριμένες τεχνολογίες Α.Π.Ε. συγκεκριμένου μεγέθους, τότε αυτά πρέπει να διατηρούνται και να προστατεύονται. Δεν είναι όμως επιστημονικά ορθό να αποκλείονται συλλήβδην όλες οι τεχνολογίες Α.Π.Ε. όλων των μεγεθών, από περιοχές που έχουν ενταχθεί σε καθεστώς προστασίας. Ούτε είναι ορθό να αποκλείονται έργα Α.Π.Ε. χωρίς εξέταση των πραγματικών περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων.

B. Οι στόχοι της ευρωπαϊκής και εθνικής πολιτικής Α.Π.Ε.

Στην αξιολόγηση των έργων έχει ιδιαίτερη σημασία το ευρύτερο πλαίσιο πολιτικής που αυτά εξυπηρετούν και κυρίως η κλίμακα μεγέθους της προσπάθειας και των στόχων που πρέπει να επιτευχθούν. Προκαταρκτικά αναφέρεται ότι το 2020 απαιτείται τουλάχιστον εξαπλασιασμός των αιολικών πάρκων που πρέπει να λειτουργούν.

B.1. Σύμφωνα με την Οδηγία για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας 2001/77/ΕΚ, η οποία καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την 2009/28/ΕΚ, στόχος ήταν η κάλυψη του 22,1% της ακαθάριστης κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. μέχρι το 2010 στην Ε.Ε.. Στόχος που για την Ελλάδα μεταφράστηκε σε κάλυψη κατά 20,1% της εγχώριας ακαθάριστης κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε.

Με βάση τις εκτιμήσεις της 4ης Εθνικής Έκθεσης για τις Α.Π.Ε. του Υπουργείου Ανάπτυξης (Οκτώβριος 2007), για την επίτευξη του στόχου αυτού θα έπρεπε η εγκατεστημένη ισχύς των Α.Π.Ε. (εκτός των μεγάλων ΥΗΕ), να ανέρχεται το 2010 σε 4.320MW περίπου εκ των οποίων τα 3.650MW θα έπρεπε να είναι αιολικά πάρκα. Ο στόχος είναι πλέον φανερό ότι δεν επιτεύχθηκε, δεδομένου ότι η εγκατεστημένη ισχύς το 2010 αναμένεται να κυμανθεί περί τα 1.300MW.

Στην Ελλάδα, η κυριότερη πηγή καυσίμου είναι ο εγχώριος λιγνίτης μικρής θερμογόνου δύναμης (70 εκατ. τόνοι) που κατά το 2007 κάλυψε το 50,5% του συνόλου των αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια (από 55,9% το έτος 2005). Το πετρέλαιο, το οποίο χρησιμοποιείται κυρίως για την κίνηση ηλεκτροπαραγωγικών εγκαταστάσεων νησιωτικών συστημάτων μη συνδεδεμένων με την ηπειρωτική χώρα, συμμετείχε με ποσοστό 13,0%. Το φυσικό αέριο, προερχόμενο από εισαγωγές από τη Ρωσία και σε μορφή LNG από την Αλγερία, κάλυψε το 22,5%. Κατά το ίδιο έτος, τα μεγάλα υδροηλεκτρικά έργα παρήγαγαν το 4,8%. Τέλος, η αιολική ενέργεια, τα μικρά υδροηλεκτρικά έργα, η βιομάζα και τα φωτοβολταϊκά παρήγαγαν ποσοστό τάξης 3,6%, ενώ οι εισαγωγές-εξαγωγές κάλυψαν το υπόλοιπο 5,6% (Πηγή: 4η Εθνική Έκθεση για τις Α.Π.Ε., Υπουργείο Ανάπτυξης, Οκτώβριος 2007).

Δηλαδή κατά το 2007 η Ελλάδα κάλυψε την ηλεκτρική της κατανάλωση από πράσινη ενέργεια σε ποσοστό 8,4% έναντι στόχου 20,1% για το 2010. Τα έτη 2006 και 2005 που ήταν καλές υδρολογικές χρονιές, τα υδροηλεκτρικά έργα παρήγαγαν το 11,46% (μεγάλα και μικρά) και το 9,1% (μεγάλα) της συνολικής καθαρής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, και έτσι η ποσοστιαία συμμετοχή της πράσινης ενέργειας στην κατανάλωση ηλεκτρισμού ξεπέρασε σαφώς το 12% και τις δύο αυτές χρονιές. Το 2003, όπου και πάλι παρατηρήθηκε μια καλή υδρολογική χρονιά, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 11,5%.

Η χώρα μας είναι υποχρεωμένη να ακολουθήσει τις διεθνείς δεσμεύσεις. Σημειώνονται ιδιαίτερα οι παρακάτω αναφορές:

1. Στο πλαίσιο της ενιαίας πολιτικής της Ε.Ε. και της κατανομής των ευθυνών μεταξύ των κρατών – μελών σχετικά με το Πρωτόκολλο του Κυότο, που συμφωνήθηκε το 1998, η Ελλάδα έχει δεσμευτεί να μην αυξήσει τις εκπομπές των 6 αερίων του θερμοκηπίου πάνω από 25% (μέσος όρος πενταετίας 2008-2012), με βάση τις εκπομπές του 1990 (ΠΥΣ 5/27.2.2002, ν.3017/2002).
2. Στην εγκεκριμένη από την Ελληνική Κυβέρνηση Ελληνική Στρατηγική προς τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (2002), επαναλαμβάνεται η παραπάνω δέσμευση, ενώ γίνεται σε διάφορες περιπτώσεις ρητή αναφορά στις Α.Π.Ε., και μεταξύ άλλων αναφέρονται τα εξής: «Στόχος της Στρατηγικής μας είναι ... [n] Δραστική αύξηση της συμμετοχής των Α.Π.Ε., με πρώτο στόχο την αύξηση της συμμετοχής τους στην ηλεκτροπαραγωγή το 2010 στο 20%, σύμφωνα και με σχετική κοινοτική οδηγία».
3. Στην Πράσινη Βίβλο για την ασφάλεια της ενεργειακής τροφοδοσίας COM (2000), αναφέρεται ότι οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές κανονιστικές διατάξεις, θα πρέπει να προσαρμοστούν σε επίπεδο πολεοδομικού σχεδιασμού και χρήσεων γης, προκειμένου να δοθεί σαφής προτεραιότητα στην εγκατάσταση μονάδων ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε.
4. Στο ν.3468/2006 εισήχθη για πρώτη φορά ποσοτικός δεσμευτικός στόχος για τις Α.Π.Ε. Συγκεκριμένα στο άρθρο 27 παράγραφος 9 του νόμου αυτού (που πλέον έχει αντικατασταθεί από πιο φιλόδοξο στόχο με το ν.3851/2010) αναφέρθηκε ότι: «Η συμμετοχή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από Α.Π.Ε. στην ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, καθορίζεται σε ποσοστό 20,1% μέχρι το 2010 και σε ποσοστό 29% μέχρι το 2020, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 3 της Οδηγίας.».
5. Στο ν.3851/2010 τέθηκε ειδικός δεσμευτικός στόχος για τη διείσδυση των Α.Π.Ε. στον ηλεκτρικό τομέα. Συγκεκριμένα στην παρ. 3β του αρ. 1 του ν.3468/2010 που προστέθηκε με το αρ. 1 του ν.3851/2010 ορίστηκε «Συμμετοχή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από Α.Π.Ε. στην ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας σε ποσοστό τουλάχιστον 40%».

Ο νόμος 3851/2010 και ο στόχος 40% το 2020 που έθεσε, ήλθε σε εκτέλεση του νέου πακέτου ενεργειακής πολιτικής που αποφασίσθηκε από το Συμβούλιο των Κρατών Μελών τον Μάρτιο του 2007, η νομική εφαρμογή του οποίου έγινε –μεταξύ άλλων– με την Οδηγία 2009/28/ΕΚ (ΕΕL, 140/2009) για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Το πλαίσιο αυτό περιλαμβάνει τη νομική και πολιτική δέσμευση της Ευρώπης να πετύχει μέχρι το 2020 του ακόλουθους στόχους:

- 20% συμμετοχή των Α.Π.Ε. στο ενεργειακό της ισοζύγιο (ηλεκτρισμός, μεταφορές, ψύξη/θέρμανση)
- 20% μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με το 1990

-
- 10% συμμετοχή των βιοκαυσίμων στις μεταφορές

ενώ πολιτική δέσμευση παραμένει ο στόχος 20% εξοικονόμηση ενέργειας ως το 2020.

Για την Ελλάδα ισχύουν οι ακόλουθοι δεσμευτικοί στόχοι:

1. 18% συμμετοχή της ενέργειας που παράγεται από Α.Π.Ε. στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας από 6,9% που ήταν το 2005 (ο στόχος αυτός ορίστηκε τελικά από την Ελληνική Πολιτεία σε 20% με την παρ. 3α του αρ. 1 του ν.3468/2006 που προστέθηκε με το αρ. 1 του ν. 3851/2010).
2. Συμμετοχή των κλάδων της οικονομίας που περιλαμβάνονται στην Οδηγία για την Εμπορία Δικαιωμάτων (EU-ETS sectors) στην επίτευξη του ευρωπαϊκού δεσμευτικού στόχου για μείωση 21% των εκπομπών το 2020 σε σχέση με το 2005.
3. Μείωση των εκπομπών από τους non EU-ETS τομείς κατά 4% το 2020 σε σχέση με το 2005.

Ειδικά για την ηλεκτροπαραγωγή, ο στόχος για συνολική συμμετοχή 18% Α.Π.Ε. στο ενεργειακό ισοζύγιο, σημαίνει παραγωγή πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας ίσης περίπου με 40% της ακαθάριστης εγχώριας εθνικής κατανάλωσης ηλεκτρισμού. Όπως αναφέρθηκε, ο στόχος αυτός υιοθετήθηκε με την παρ. 3β του άρ. 1 του ν. 3468/2010 που προστέθηκε με το αρ. 1 του ν. 3851/2010.

B.2. Μέχρι σήμερα έχουν εμφανιστεί ή ανακοινωθεί διάφορες προσεγγίσεις για τον ενεργειακό σχεδιασμό και ειδικότερα το μελλοντικό μέγεθος σταθμών Α.Π.Ε. που πρέπει να λειτουργούν το 2020, προκειμένου η Ελλάδα να επιτύχει τον δεσμευτικό της ευρωπαϊκό στόχο.

Ενδεικτικά αναφέρονται:

- 1) Στην 4η Ημερίδα της ΕΛΕΤΑΕΝ που πραγματοποιήθηκε στις 15 Φεβρουαρίου 2008, ανακοινώθηκε ένα ενδεικτικό σενάριο, που (με πάρα πολύ αυστηρές για την αιολική ενέργεια υποθέσεις) για να επιτευχθούν οι δεσμευτικοί στόχοι Α.Π.Ε. 18% με τον επιμέρους στόχο 10% για τα βιοκαύσιμα, και λαμβάνοντας υπόψη στόχο για 20% εξοικονόμηση ενέργειας απαιτούνται το 2020 στην ηλεκτροπαραγωγή:
  - Αιολικά Πάρκα: 9.400MW
  - Υδροηλεκτρικά: 4.100MW
  - Φωτοβολταϊκά: 1.000MW
  - Γεωθερμία: 100MW
  - Βιομάζα: 100MW
- 2) Στο πλαίσιο της επεξεργασίας μιας πρότασης για τον Μακροχρόνιο Ενεργειακό Σχεδιασμό, σε αντικατάσταση του αποσυρθέντος σχεδίου του Αυγούστου 2007, τα επίσημα όργανα της Πολιτείας επεξεργάστηκαν διάφορα σενάρια, εκ των οποίων

το σενάριο μερικής επίτευξης του στόχου Α.Π.Ε. (17,5%) προέβλεπε:

- Αιολικά Πάρκα: 8.000MW
- Υδροηλεκτρικά: 3.900MW
- Βιομάζα: 400MW
- Λοιπές Α.Π.Ε.: 900MW

Στα υπόλοιπα σενάρια, στα οποία δεν επιτυγχάνεται ο στόχος, η εκτιμώμενη ισχύς αιολικών πάρκων το 2020 είναι 6.200 MW, με τις υπόλοιπες Α.Π.Ε. να παραμένουν ως ανωτέρω.

- 3) Η μελέτη της Greenpeace και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Α.Π.Ε. (EREC) για την Ενεργειακή Επανάσταση στην Ελλάδα που παρουσιάστηκε στις 21 Μαΐου 2009, ποσοτικοποιεί την εγκατεστημένη ισχύ αιολικής ενέργειας το 2020 στα 10.000MW.
- 4) Τον Ιούνιο 2010 σε εκτέλεση του νόμου 3851/2010 και της Οδηγίας 2009/28, το αρμόδιο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής παρουσίασε τέσσερα σενάρια επίτευξης στόχων στα οποία το μείγμα των τεχνολογιών Α.Π.Ε. είναι:
  - Αιολικά Πάρκα 7.500 – 8.573MW
  - Φωτοβολταϊκά 968 – 3.000MW
  - Υδροηλεκτρικά 4.500MW
  - Βιομάζα 100 – 250MW
  - Γεωθερμία 8 – 120MW

Στα διάφορα σενάρια, η συνολική ετήσια παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από αιολικά πάρκα το 2020 κυμαίνεται μεταξύ 16,80TWh – 18,79TWh.

Είναι σαφές ότι, το ακριβές πλήθος των εγκαταστάσεων που θα πρέπει να υλοποιηθούν εξαρτάται από μια σειρά παραμέτρων. Πιο συγκεκριμένα, το μέγεθος 7.500MW αιολικών πάρκων το 2020 είναι το απολύτως ελάχιστο, διότι βασίζεται σε υποθέσεις που είναι ευνοϊκές για τις λοιπές Α.Π.Ε. (π.χ. ότι θα επιτευχθεί ο στόχος του 10% βιοκαύσιμα στις μεταφορές σε όλα τα σενάρια). Αυξημένες απαιτήσεις εγκατάστασης αιολικών πάρκων μπορεί να προκύψουν, από:

- τη μη υλοποίηση αυτών των ανωτέρω υποθέσεων για τις λοιπές Α.Π.Ε. (βιοκαύσιμα, βιομάζα, νερά),
- την αποτυχία επίτευξης του στόχου της εξοικονόμησης ενέργειας,
- την ανάγκη επίτευξης του ευρωπαϊκού στόχου 20% για μείωση των εκπομπών ΑΦΘ, αν το υπόλοιπο ενεργειακό μίγμα της χώρας παραμείνει εξαιρετικά ρυπογόνο,

-
- την ανάκαμψη της οικονομίας και την μετάβασή της σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, γεγονός που θα οδηγήσει σε αύξηση της εκτιμώμενης για το 2020 ζήτησης ενέργειας (68TWh στα σενάρια του Υ.Π.ΕΚ.Α. του Ιουνίου 2010).

B.3. Με βάση τα ανωτέρω είναι σαφές ότι ασχέτως του ακριβούς πλήθους των αιολικών εγκαταστάσεων και γενικά των έργων Α.Π.Ε. που θα πρέπει να υλοποιηθούν μέχρι το 2020, η προσπάθεια που απαιτείται είναι τεράστια προκειμένου να όπλασιαστεί ο ρυθμός ανάπτυξης. Σε αυτή την προσπάθεια είναι λογικό, επιστημονικά ορθό και οικονομικά βέλτιστο να υλοποιηθούν τα έργα που έχουν ήδη πολυετές παρελθόν ανάπτυξης, έχουν ωριμάσει αδειοδοτικά και μελετητικά και λογικά βρίσκονται στις βέλτιστες τεχνικά και περιβαλλοντικά θέσεις.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, οποιαδήποτε αξιολόγηση ή κρίση επί συγκεκριμένων επενδύσεων πρέπει να λαμβάνει χώρα στο γενικότερο πλαίσιο του μεγέθους της προσπάθειας που πρέπει να γίνει, του στόχου που πρέπει να επιτευχθεί. Έτσι, η στάθμιση των επιπτώσεων δεν λαμβάνει υπόψη μόνο το τοπικό επίπεδο, αλλά εντάσσει την αξιολόγηση στο ευρύτερο πλαίσιο της βραδείας μέχρι σήμερα πορείας προς τον εθνικό στόχο του 2020.

Πέραν των προφανών επιπτώσεων από την αποτυχία των στόχων Α.Π.Ε., έχει ιδιαίτερη σημασία να επισημανθεί ότι, αν η δομή της ηλεκτροπαραγωγής της Ελλάδας παραμείνει η ίδια με σήμερα, σύμφωνα με μελέτη του Ε.Μ.Π., θα πρέπει να καταβάλλονται από το 2013 και μετά περίπου 2,2 δις € τον χρόνο για αγορά δικαιωμάτων εκπομπής ρύπων του τομέα της ηλεκτροπαραγωγής, δηλαδή επιπλέον κόστος περίπου 35€/MWh, με αποτέλεσμα οι τιμές του ρεύματος να επιβαρυνθούν περίπου κατά 45% σε σημερινές τιμές.

Γ. Η εκτίμηση επιπτώσεων έργων Α.Π.Ε. ως έργων υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος

Η υποχρέωση να μη απορρίπτεται a priori κάποιο έργο, χωρίς προηγουμένως να έχουν εκτιμηθεί οι ουσιαστικές επιπτώσεις του, προκύπτει από την ίδια την Οδηγία 92/43 (Οδηγία Natura) και φυσικά τις Οδηγίες 97/11 Ε.Ε. και 96/61 Ε.Ε. με τις οποίες αναρμονίσθηκε το Ελληνικό Δίκαιο με το ν.3010/2002 (ΦΕΚ Α' 91).

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις παρ. 3 και 4 του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43, εάν η εκτίμηση των επιπτώσεων οποιουδήποτε έργου καταλήξει ότι πρόκειται να υπάρξουν σημαντικές επιπτώσεις από την εγκατάστασή του, ο μόνος τρόπος για να προχωρήσει είναι είτε με την εύρεση εναλλακτικής λύσης, είτε εάν υπάρχει υπέρτερο δημόσιο συμφέρον να ληφθούν συγχρόνως αντισταθμιστικά μέτρα. Ειδικά, οι πιθανές επιπτώσεις των έργων Α.Π.Ε. και ακόμα ειδικότερα των αιολικών πάρκων, στα τοπικά στοιχεία βιοποικιλότητας εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες, όπως τα ειδικά χαρακτηριστικά του έργου, η τοπογραφία της ευρύτερης περιοχής, οι βιότοποι, καθώς και τα είδη και οι πληθυσμοί πανίδας που επηρεάζονται. Ως εκ τούτου, οι επιπτώσεις πρέπει να εκτιμώνται ξεχωριστά για κάθε αιολικό πάρκο. Κάθε πιθανή επίπτωση μπορεί να αλληλεπιδρά με άλλες, είτε αυξάνοντας τις συνολικές επιπτώσεις είτε μειώνοντάς τις.

Επομένως, το στοιχείο της εκτίμησης των επιπτώσεων ενός συγκεκριμένου έργου είναι βασικό στα πλαίσια της προστασίας του περιβάλλοντος και της ισόρροπης ανάπτυξης και δεν είναι δυνατόν αυτή (η εκτίμηση) να παραλείπεται.

Αυτή η υποχρέωση είναι ακόμα μεγαλύτερη στην περίπτωση που το έργο είναι σταθμός Α.Π.Ε., ακριβώς λόγω του δημοσίου συμφέροντος που εξυπηρετεί, του περιβαλλοντικού του χαρακτήρα και της συμβολής του στην αντιμετώπιση του υπ' αριθμόν 1 περιβαλλοντικού κινδύνου που είναι η κλιματική αλλαγή. **Ένα έργο Α.Π.Ε. πρέπει να υλοποιείται διότι συμβάλει οπωσδήποτε στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και μπορεί να απορρίπτεται μόνο όταν τεκμηριώνεται επαρκώς η μη αντιστρεπτή σημαντική αρνητική επίπτωσή του σε ένα στοιχείο βιοποικιλότητας υψηλής σημασίας.** Η απλή πιθανολόγηση επίπτωσης, ειδικά μάλιστα όταν στηρίζεται σε εφαρμογή οριζοντίων μέτρων, γενικών κριτηρίων ή σε επίκληση γενικής βιβλιογραφίας, δεν αποτελεί από μόνη της επαρκή αιτιολογία απόρριψης του έργου. Ακόμα περισσότερο δεν αποτελεί λόγο να μην εξεταστούν καν οι επιπτώσεις του έργου δια του a priori ορισμού ζωνών αποκλεισμού.

Πράγματι, όπως έχει κριθεί «οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Α.Π.Ε.) συνιστούν πηγές ενέργειας φιλικές προς το περιβάλλον και ειδικότερη έκφανση, αλλά και βασική συνιστώσα της αειφόρου ανάπτυξης, [και] η ανάπτυξη των Α.Π.Ε. αποτελεί βασική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού» (Συμβούλιο της Επικρατείας ΕΑ914/2008). Έτσι, η προώθηση των επενδύσεων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας επιβάλλεται για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, κοινωνικής συνοχής και αειφόρου ανάπτυξης. Ειδικά η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μέσω επενδύσεων ανανεώσιμων πηγών είναι θετική συνέπεια πρωταρχικής σημασίας των επενδύσεων αυτών για το περιβάλλον. Για αυτό ο πρόσφατος νόμος 3851/2010 (ΦΕΚ Α' 85) όρισε ότι «η προστασία του κλίματος, μέσω της προώθησης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε., αποτελεί περιβαλλοντική και ενεργειακή προτεραιότητα υψίστης σημασίας για τη χώρα» (ν.3468/2006, αρ. 1, παρ. 2 όπως προστέθηκε με το αρ. 1 του ν.3851/2010). Με τον δε νόμο 2941/2001 τα έργα Α.Π.Ε. χαρακτηρίστηκαν ως δημόσιας ωφέλειας (ν. 2773/1999, αρ. 35, παρ. 5 όπως προστέθηκε με την παρ. 9 του αρ. 2 του ν.2941/2001).

Δ. Επιτρεπτό των Α.Π.Ε. σε δασικές εκτάσεις και εναλλακτικές λύσεις

Ειδικά για τις περιπτώσεις εγκατάστασης Α.Π.Ε. σε δασικές εκτάσεις, το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει αποφανθεί (ΣτΕ 2569/2004) ότι οι διατάξεις του νόμου 2941/2001 που επέτρεψαν την εγκατάσταση Α.Π.Ε. σε δάση και δασικές εκτάσεις και ισχυροποίησαν αναδρομικά τις μέχρι τότε εκδοθείσες και μη ακυρωθείσες ή προσβληθείσες άδειες «καλύπτουν το ζήτημα της κατ' αρχήν δυνατότητας εγκαταστάσεως αιολικών σταθμών σε δάση και δασικές εκτάσεις και παρέχουν, αναδρομικώς, νόμιμο έρεισμα στην προσβαλλομένη πράξη από την άποψη αυτή. Τούτο, διότι με αυτές θεσπίζεται αφ' ενός μεν κατά τρόπο γενικό και αντικειμενικό νέο πάγιο νομοθετικό καθεστώς επιτρεπομένης από το άρθρο 24 §1 του Συντάγματος επεμβάσεως σε δασική έκταση, η οποία υπαγορεύεται από λόγους δημοσίου συμφέροντος αναγομένου στην προώθηση

της παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος από ανανεώσιμες πηγές ενεργείας, κατά τρόπο ολιγότερο βλαπτικό για το φυσικό περιβάλλον, αφ' ετέρου δε αναδρομική ρύθμιση σύμφωνη προς το νέο πάγιο καθεστώς. Όπως, όμως, έχει παγίως κριθεί (πρβλ. ΣτΕ 1986/2002, 3672/ 2001 κ.ά.), ακόμη και οι επιτρεπόμενες από το Σύνταγμα και το νόμο επεμβάσεις σε δάσος ή δασική έκταση, όπως είναι, κατά τα ανωτέρω, η εγκατάσταση αιολικών σταθμών, πρέπει να διενεργούνται με τη μεγαλύτερη δυνατή φειδώ, και αφού προηγουμένως κριθεί αιτιολογημένως ότι η ικανοποίηση των συγκεκριμένων αναγκών που επιδιώκεται με την επέμβαση υπερτερεί της ανάγκης διαφυλάξεως της δασικής βλαστήσεως και ότι δεν υφίσταται τρόπος ικανοποίησης των αναγκών χωρίς αλλοίωση της μορφής εκτάσεων με δασικό χαρακτήρα. Εφ' όσον δε κριθεί ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις, τότε οι ως άνω ανάγκες πρέπει να ικανοποιούνται με τη μικρότερη δυνατή απώλεια δασικού πλούτου. Συνεπώς, επιβάλλεται η κατά προτίμηση χρησιμοποίηση τμήματος δασικής εκτάσεως και μόνον εάν, κατά τη σχετική προσεκτικώς αιτιολογημένη κρίση της Διοικήσεως, δεν υπάρχει δασική έκταση κατάλληλη για το σκοπό αυτό, μπορεί να επιτραπεί η εγκατάσταση αιολικού σταθμού σε δάσος».

Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, οι περιοχές χωροθέτησης των αιολικών πάρκων έχουν δασικό χαρακτήρα. Το γεγονός αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην φυσική παρουσία του ανέμου, ο οποίος αποκτά δυνατότητα εκμετάλλευσης κατά κανόνα στις βουνοκορφές, οι οποίες είναι στην συντριπτική τους πλειονότητα δασικές εκτάσεις. Είναι χαρακτηριστικό πως η ισχύς του ανέμου μεταβάλλεται σημαντικά ανάλογα με την μικρο-μορφολογία του εδάφους και ακόμη σε μικρές αποστάσεις από την προτεινόμενη έκταση καθίσταται μη εκμεταλλεύσιμος.

Γενικότερα, πρέπει να υπογραμμισθεί το γεγονός ότι πάνω από το 95% των αιολικών πάρκων στην ηπειρωτική Ελλάδα αναπτύσσονται σε δασικές εκτάσεις. Αυτό το φαινόμενο δεν είναι τυχαίο αλλά έχει διάρκεια αφού παρατηρείται εδώ και τουλάχιστον 25 έτη, δηλαδή από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, και άρα είναι επαρκώς τεκμηριωμένο. Είναι σαφές ότι θα ανέμενε κανείς ότι λόγω της αυξημένης προστασίας των δασών και της σχετικής νομολογίας, οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι θα στρέφονταν σε μη δασικές εκτάσεις ακριβώς για να αναπτύξουν την επένδυσή τους με μεγαλύτερη ασφάλεια. Κάτι τέτοιο δεν συνέβη και δεν συμβαίνει.

Περαιτέρω, κατά τα 20 και πλέον έτη εμπειρίας έχουν μελετηθεί πλήθος θέσεων από ιδιωτικούς φορείς χωρίς φυσικά να είναι γνωστά τα ακριβή αποτελέσματα λόγω του επιχειρηματικού απορρήτου. Τα ανωτέρω αποτελούν σαφή ένδειξη έως απόδειξη ότι η ύπαρξη μη δασικών εκτάσεων εντός μιας ευρύτερης περιοχής αναζήτησης, οι οποίες θα είναι κατάλληλες για αιολικά πάρκα αποτελεί μικρή εξαίρεση και όχι πιθανή εναλλακτική λύση.

Το γεγονός αυτό, ότι δηλαδή είναι απίθανο να βρεθούν μη δασικές εκτάσεις που θα είναι κατάλληλες για αιολικό πάρκο, αναγνώρισε και η ελληνική νομοθεσία η οποία με την παρ. 1 του άρθρου 2 του ν.2941/2001 αντικατέστησε το δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του αρ. 45 του ν.998/1979, όπως είχε αντικατασταθεί με την παρ. 2 του αρ. 13 του ν.1822/1988,

---

και εξαίρεσε τους σταθμούς Α.Π.Ε. από τη γενική απαγόρευση εγκατάστασης σε δασικές εκτάσεις εάν είναι δυνατή η διάθεση μη δασικών εκτάσεων.

Πιο συγκεκριμένα, η παρ. 3 του αρ. 45 του ν.998/1979, όπως ισχύει σήμερα, αναφέρει:

«3. Δεν επιτρέπεται η εν όλω ή εν μέρει μεταβολή του προορισμού δημοσίου δάσους ή δασικής εκτάσεως, ή η εντός αυτών εκτελέσεις έργων, ή η δημιουργία μονίμων εγκαταστάσεων, ή η παροχή άλλης διαρκούς εξυπηρέτησεως, εφ' όσον διά τον αυτόν σκοπόν είναι δυνατή η παραχώρησις ή διάθεσις ή η χρησιμοποίησις εδαφών, τα οποία δεν εμπίπτουν εις την έννοιαν των δασών ή δασικών εκτάσεων, ως αύτη προσδιορίζεται εν άρθρ. 3 του παρόντος. Η παραπάνω γενική απαγόρευση δεν ισχύει εφόσον πρόκειται για εκτέλεση στρατιωτικών έργων που αφορούν άμεσα την εθνική άμυνα της χώρας, για διανοίξεις δημόσιων οδών, για την κατασκευή και εγκατάσταση αγωγών φυσικού αερίου και πετρελαϊκών προϊόντων, για την κατασκευή και εγκατάσταση έργων ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Α.Π.Ε.), καθώς και δικτύων σύνδεσής τους με το Σύστημα ή το Δίκτυο του άρθρου 2 του Ν. 2773/1999 (ΦΕΚ 286 Α'), η χάραξη των οποίων προβλέπει διέλευσή τους από δάσος ή δασική έκταση.»

Επιπρόσθετα, η Υποστηρικτική Μελέτη του ΕΠΧΣ&ΑΑ για τις Α.Π.Ε. η οποία εκπονήθηκε με ανάθεση του τότε Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε., αναφέρει χαρακτηριστικά:

- Παράρτημα Β.Ι, σελ. 253: «Λαμβανομένου υπόψη του ανάγλυφου του ελλαδικού χώρου και των κλιματολογικών συνθηκών, διαπιστώνεται ότι, η ύπαρξη εκμεταλλεύσιμου αιολικού δυναμικού, εντοπίζεται κυρίως στις υψηλότερες εξάρσεις του ανάγλυφου της ηπειρωτικής χώρας (κορυφογραμμές), ...».
- Υποκεφάλαιο Β.1.2.1.2.2., σελ. 175: «...η ανάπτυξη των Α/Π αναμένεται κυρίως στις κορυφογραμμές των υψηλότερων εδαφικών εξάρσεων, όπου ο ανταγωνισμός των χρήσεων γης δεν είναι εν γένει έντονος». Η συγκεκριμένη αναφορά γίνεται με αφορμή τις ΠΑΠ αλλά προφανώς συμπεριλαμβάνει όλο τον ελληνικό χώρο.

Επομένως, (με βάση το γεγονός του εντοπισμού του αιολικού δυναμικού σε εκτάσεις που κατ' εξοχήν θεωρούνται δασικές), από τα δύο ανωτέρω στάδια ελέγχων (μη ύπαρξη άλλης κατάλληλης μη δασικής έκτασης και ελάχιστη θυσία δασικής βλάστησης εντός της συγκεκριμένης δασικής έκτασης) το δεύτερο είναι το επιστημονικά και λογικά αναμενόμενο και άρα σημαντικότερο.

Ε. Α.Π.Ε. σε αναδασωτέες εκτάσεις

Ε.1. Το άρθρο 45 παρ. 1 του ν.998/1979, όπως η διάταξη αυτή ισχύει για την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων, ορίζει ότι «Στα δάση και τις δασικές εκτάσεις, περί των οποίων το άρθρο 117 παρ. 3 του Συντάγματος, ουδεμία επιτρέπεται επέμβαση προβλεπόμενη από τις διατάξεις του παρόντος ή από άλλη διάταξη, με εξαίρεση τα αναφερόμενα στις διατάξεις του άρθρου 59 του ν.998/1979, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 17 του ν. 1734/1987, των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 58 του παρόντος και τα όλως απαραίτητα για την τεχνητή αναδάσωση και την

προστασία της βλαστήσεως».

Από τις παραπάνω διατάξεις προκύπτει ότι, βούληση του κοινού νομοθέτη είναι να επιτρέψει την εγκατάσταση έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μέσα σε δάση ή δασικές εκτάσεις που έχουν κηρυχθεί αναδασωτές. Η συστηματική συνδυασμένη ερμηνεία των διατάξεων των άρθρων 45 και επ. του ν.998/1979 για τις επιτρεπτές επεμβάσεις σε δάση ή δασικές εκτάσεις με εκείνες των άρθρων 37 και επ. του ίδιου νόμου για τις δασώσεις και αναδασώσεις, επιβεβαιώνει το ανωτέρω συμπέρασμα. Η μόνη διάταξη του κεφαλαίου περί αναδασώσεων του ν.998/1979, η οποία ρυθμίζει την άρση αναδάσωσης εκτάσεων οι οποίες προ της αποτέφρωσης ή άλλως πως αποψίλωσης ήταν δασικές, είναι αυτή του άρθρου 44 παρ. 3. Η διάταξη ορίζει ότι «Εις πάσας τας λοιπές περιπτώσεις η αναδάσωση δύναται να αρθρή μόνον κατά την διαδικασίαν και υπό τα προϋποθέσεις υφ' ας επιτρέπεται η μεταβολή του προορισμού του δάσους ή δασικής έκτασης κατά τα εις το Στ' κεφάλαιον του παρόντος νόμου οριζόμενα». Ήδη με το ν.3698/2008 καταργήθηκε η εφήμερη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 8 του ν.3208/2003, με την οποία είχε προστεθεί δεύτερο εδάφιο στο άρθρο 41 παρ. 1 του ν.998/1979 ως εξής: «Μετά την αναδημιουργία της βλάστησης η αναδάσωση αίρεται με όμοια απόφαση και η διαχείριση της αναδασωθείσας έκτασης γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας». Συνεπώς, μόνη προβλεπόμενη διαδικασία άρσης της αναδάσωσης είναι αυτή της έγκρισης επέμβασης, των άρθρων 45 και επ. του ν.998/1979.

Η δυνατότητα χορήγησης έγκρισης επέμβασης για την κατασκευή έργων που προβλέπονται στο άρθρο 58 του ν.998/1979 προκύπτει και από την ιστορική ερμηνεία του άρθρου 45 παρ. 1 του ίδιου νόμου. Στην αρχική μορφή της η διάταξη προέβλεπε μόνον επεμβάσεις που ήταν απαραίτητες για την τεχνητή αναδάσωση και την προστασία της βλάστησης, ωστόσο μετά την τροποποίησή της από το ν.1822/1988 επιτράπηκαν και οι επεμβάσεις οι οποίες ούτως ή άλλως επιτρέπονταν για τα δάση ή τις δασικές εκτάσεις.

E.2. Κρίσιμο στοιχείο για το νόμιμο και το επιτρεπτό της επέμβασης είναι η εκτίμηση της επίπτωσής της σε σχέση με το προστατευτέο αντικείμενο. Στην περίπτωση των αναδασωτέων εκτάσεων, το προστατευτέο αντικείμενο δεν είναι απλώς το συγκεκριμένο δασικό οικοσύστημα, το οποίο έχει καταστραφεί, αλλά η απρόσκοπτη επιτυχία του σκοπού της αναδάσωσης. Επομένως, ο έλεγχος των επιπτώσεων πρέπει να διενεργείται σε δύο διαδοχικά στάδια: Κατ' αρχήν πρέπει να κρίνεται αν θα ήταν επιτρεπτή –με βάση τη νομολογία του ΣτΕ– η επέμβαση εντός της δασικής έκτασης πριν την καταστροφή της και σε περίπτωση θετικής απάντησης να εκτιμώνται οι επιπτώσεις του έργου στο σκοπό της αναδάσωσης. Σε περίπτωση δε αρνητικής εκτίμησης, κρίσιμα είναι τα αντισταθμιστικά μέτρα.

Ειδικά στην περίπτωση έργων Α.Π.Ε. εντός αναδασωτέων εκτάσεων και τα δύο αυτά σημεία (δηλαδή το αρνητικό ή μη της επίπτωσης στον σκοπό της αναδάσωσης και η λήψη αντισταθμιστικών μέτρων) πρέπει να εξεταστούν στα πλαίσια της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, αποκλειόμενου του ενδεχομένου να εισαχθεί γενική διάταξη αποκλεισμού των Α.Π.Ε. από αναδασωτές εκτάσεις. Πιο αναλυτικά:

-
1. Μια πιθανολογούμενη επίπτωση από έργο Α.Π.Ε. έγκειται στην αδυναμία επίτευξης του σκοπού της αναδάσωσης, ήτοι στην αδυναμία ανάκτησης από το έδαφος της πρότερης δασικής μορφής, ακριβώς λόγω της εγκατάστασης του έργου Α.Π.Ε. Η πραγματική εκτίμηση αυτής της πιθανολογούμενης επίπτωσης μπορεί να γίνει μόνο κατά περίπτωση με εκτίμηση δύο παραμέτρων:
    - α) Καταρχήν του πραγματικού ποσοστού αναδασωτέας έκτασης που καταλαμβάνεται από τις επεμβάσεις και τη σημασία του, τόσο για τη συγκεκριμένη αναδασωτέα έκταση, όσο και για το συνολικό δασικό πλούτο της ευρύτερης περιοχής. Αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός ότι η κατάληψη του εδάφους από έργα Α.Π.Ε. (ανεμογεννήτριες, φωτοβολταϊκά, μικρά υδροηλεκτρικά κλπ.) είναι απειροελάχιστη με αποτέλεσμα να μην θίγεται ο σκοπός της αναδάσωσης από την εγκατάστασή τους.
    - β) Περαιτέρω, η πραγματική εκτίμηση της πιθανολογούμενης περιβαλλοντικής επίπτωσης εξαρτάται αναμφισβήτητα από τον ακριβή χαρακτήρα που είχε η έκταση πριν καταστραφεί. Πράγματι, ακόμα και αυτό το απειροελάχιστο ποσοστό κάλυψης του αναδασωτέου εδάφους από το έργο Α.Π.Ε. μπορεί να κριθεί ως σημαντικό, εάν το έδαφος διέθετε –πριν καταστραφεί– πλούσια ή σημαντική δασική βλάστηση, η ανάκτηση της οποίας θα καθίστατο πλέον αδύνατη ή η ύπαρξη της οποίας θα οδηγούσε τη Διοίκηση στο να εκτιμήσει ως σημαντικά αρνητικές τις επιπτώσεις του έργου και να το απορρίψει.
  2. Πιθανολογούμενη επίπτωση που έχει προβληθεί είναι επίσης η ανησυχία ότι, αν επιτραπεί μια επέμβαση εντός αναδασωτέας έκτασης, η οποία έχει πλέον καταστεί κατάλληλη για την επέμβαση λόγω της εν τω μεταξύ καταστροφής της, τούτο μπορεί να οδηγήσει σε σταδιακή αποψίλωση των δασών και δασικών εκτάσεων για την πραγματοποίηση επεμβάσεων. Προς αποφυγή αυτού του κινδύνου εισήχθη η προστατευτική διάταξη του άρθρου 117 § 3 του Συντάγματος. Επικεντρώνοντας όμως στην ουσία της προστασίας και τον επιδιωκόμενο σκοπό αυτής, διαπιστώνεται ότι κρίσιμη παράμετρο αποτελεί ο χρόνος κατά τον οποίο μια έκταση καθίσταται κατάλληλη (τεχνικά και νομικά) για μια επέμβαση. Αν δηλαδή μια δασική έκταση έχει πριν την καταστροφή της τα χαρακτηριστικά που επιτρέπουν την κατά νόμο έγκριση από τη Διοίκηση μιας επέμβασης, τότε είναι σαφές ότι ο επισπεύδων είναι αδιάφορος για το εάν η έκταση της επέμβασης είναι δασική ή αναδασωτέα. Αντιθέτως, εάν μια δασική έκταση είχε πριν την καταστροφή της χαρακτηριστικά που δεν θα επέτρεπαν ούτως ή άλλως την επέμβαση, τότε πράγματι η εν τω μεταξύ καταστροφή της δεν αποτελεί λόγο επιτρεπτού της επέμβασης.

Αντιστρόφως, αν κριθεί ότι, παρά την ανυπαρξία αρνητικών επιπτώσεων επί του σκοπού της αναδάσωσης από την εγκατάσταση ενός έργου Α.Π.Ε. αυτό πρέπει να απαγορεύεται εντός αναδασωτέας έκτασης, τότε αυτομάτως δημιουργείται κίνητρο ή ενδιαφέρον για την καταστροφή μιας έκτασης προκειμένου ακριβώς να μην εγκατασταθεί το έργο. Επομένως, ο ουσιαστικός σκοπός της προστασίας επιτυγχάνεται μόνο εάν η κρίσιμη παράμετρος για το επιτρεπτό ή μη της

επέμβασης έργου Α.Π.Ε. είναι ο χαρακτήρας που είχε η αναδασωτέα έκταση πριν την καταστροφή της.

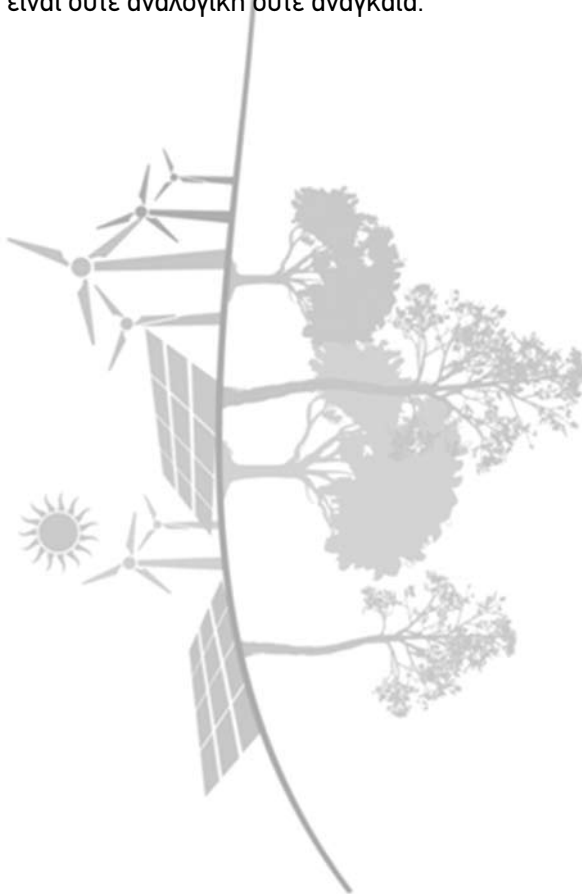
3. Τέλος, επικεντρώνοντας και πάλι στο ότι η εκτίμηση της επίπτωσης γίνεται σε αυτό το επίπεδο σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό της αναδάσωσης και όχι γενικά την προστασία της δασικής βλάστησης (ο έλεγχος για την οποία πρέπει ούτως ή άλλως να έχει προηγηθεί όπως λέχθηκε), πρέπει να υπογραμμισθεί ότι ένα έργο Α.Π.Ε. έχει θετικές συνέπειες, λαμβανομένων υπόψη και των αντισταθμιστικών μέτρων ή των άλλων όρων της απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, τις εγκαταστάσεις πυροπροστασίας, τη διάνοιξη δασικών οδών κ.λπ. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, χάρη στην εγκατάσταση του έργου πιθανόν να είναι δυνατή η φυσική αποκατάσταση των παραγωγικών χαρακτηριστικών του εδάφους της ευρύτερης περιοχής κατά τον πεπερασμένο χρόνο λειτουργίας του έργου αφού –όπως ειπώθηκε– η πραγματική κατάληψη του εδάφους από τα θεμέλια των ανεμογεννητριών ή τις βάσεις των φωτοβολταϊκών κ.λπ. είναι ελάχιστη. Άλλο ενδεικτικό παράδειγμα θετικής επίπτωσης είναι ο αποκλεισμός της περίπτωσης να ξανακαεί η αναδασωτέα έκταση ακριβώς λόγω των συστημάτων πυροπροστασίας και ασφάλειας του έργου.

Με βάση όλα τα ανωτέρω είναι σαφές ότι **η εισαγωγή γενικής απαγορευτικής διάταξης για την εγκατάσταση Α.Π.Ε. εντός αναδασωτέων εκτάσεων αντιβαίνει τον ουσιαστικό σκοπό προστασίας**. Υπό το φως αυτό, η σχετική συνταγματική διάταξη και η προηγούμενη νομολογία (ΣτΕ Ολ 2778/1988 επί προσφυγής σχετικά με την υλοποίηση σκοπευτηρίου εντός αναδασωτέας έκτασης, ΣτΕ 1151/2007 επί προσφυγής σχετικά με τη δημιουργία ΧΥΤΑ εντός αναδασωτέας έκτασης κ.λπ.) πρέπει να ερμηνευθούν λαμβανομένου υπόψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών (μικρή κατάληψη εδάφους κ.λπ.) και των θετικών συνεπειών των έργων Α.Π.Ε. για την διασφάλιση της επιτυχίας του σκοπού της αναδάσωσης.

Ε.3. Με βάση τις νομικές δεσμεύσεις της χώρας που προκύπτουν από το Ευρωπαϊκό Δίκαιο οι οποίες αναφέρθηκαν ανωτέρω, πρέπει να σημειωθεί ότι, **τίθεται και ζήτημα σύμφωνης με το κοινοτικό δίκαιο εφαρμογής του Συντάγματος και ειδικότερα του άρθρου 117 παρ. 3 αυτού**. Η σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο ερμηνεία μιας συνταγματικής διάταξης, που ενδέχεται να έρχεται σε αντίθεση με μια κοινοτική, σημαίνει ότι ο εφαρμοστής του Δικαίου πρέπει να επιλέξει από τις πολλές και εναλλακτικές δυνατές ερμηνείες εκείνη που αποτρέπει τη σύγκρουσή της και επιτρέπει την εναρμόνισή της με το κοινοτικό δίκαιο (σχετικά με τη μέθοδο της σύμφωνης με το κοινοτικό δίκαιο ερμηνείας του Συντάγματος, βλ. ενδεικτικά Βηλαράς Μ., Η τεχνική της αποτελεσματικής προστασίας των κοινοτικών δικαιωμάτων, σελ. 29, Παπαδοπούλου Λ., Εθνικό Σύνταγμα και Κοινοτικό Δίκαιο – Το ζήτημα της υπεροχής, σελ. 436-428, Κασιμάτη Γ., Μορφές ιεραρχικής εναρμόνισης του δικαίου – Οι νέες διαστάσεις της συστηματικής ερμηνείας του δικαίου, ΤοΣ 2006, σελ. 7 κ.ε., ιδίως σελ. 32-33). Στη συγκεκριμένη περίπτωση, προκύπτει τόσο από το γράμμα του άρθρου 3 της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όσο και από το σημεία 13-14 του προοιμίου της Οδηγίας ότι, οι παραπάνω εθνικοί

στόχοι για τη διείσδυση των Α.Π.Ε. είναι δεσμευτικοί για τα κράτη μέλη, ώστε όλα τα όργανά τους να υποχρεούνται να μεριμνούν για την επίτευξη των στόχων αυτών. Περαιτέρω, το άρθρο 13 της Οδηγίας 2009/28 ορίζει ότι «Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι εθνικοί κανόνες σχετικά με τις διαδικασίες έγκρισης, πιστοποίησης και χορήγησης άδειας που εφαρμόζονται στους σταθμούς και τις συνδεδεμένες υποδομές δικτύων μεταφοράς και διανομής για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, θέρμανσης ή ψύξης από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και στη διαδικασία μεταποίησης της βιομάζας σε βιοκαύσιμα ή άλλα ενεργειακά προϊόντα να είναι αναλογικοί και αναγκαίοι». Για τους λόγους που εξηγήθηκαν παραπάνω η γενική απαγόρευση εγκατάστασης έργων Α.Π.Ε. μέσα σε αναδασωτές εκτάσεις με την αυστηρή εφαρμογή του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος δεν είναι ούτε αναλογική ούτε αναγκαία.

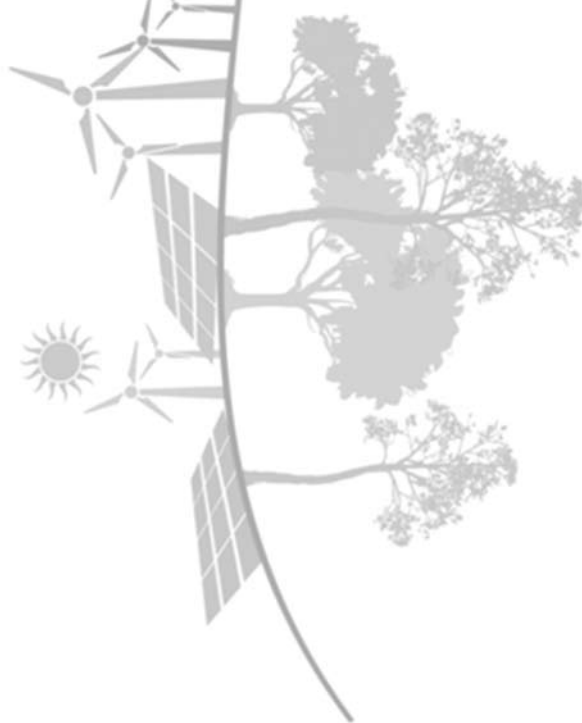
---

vii. Αντί επιλόγου

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ειδικότερα η Αιολική Ενέργεια, αποτελούν την πιο αποτελεσματική σύζευξη του «Πράσινου» με την Ανάπτυξη. Μαζί με την Εξοικονόμηση και την Ορθολογική Χρήση της Ενέργειας αποτελούν τα βασικά εργαλεία για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας.

Ο δασικός πλούτος είναι μια περιβαλλοντική αξία υψηλής σημασίας που προστατεύεται αυστηρά από το Ελληνικό Σύνταγμα και τη δασική νομοθεσία. Η εφαρμογή πολιτικών που διασφαλίζουν την ουσιαστική προστασία είναι εξέχουσας σημασίας. Η κατά συγκεκριμένη περίπτωση εξέταση των αιτημάτων εγκατάστασης ΑΠΕ σε αναδασωτές εκτάσεις είναι μια τέτοια πολιτική, συμβατή με την Κοινοτική Νομοθεσία και το Ελληνικό Σύνταγμα.

Η αποφυγή εισαγωγής οριζόντιων και γενικών απαγορεύσεων διασφαλίζει την ανάπτυξη και την περιβαλλοντική προστασία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α:

Υπόμνημα της ΕΛΕΤΑΕΝ στην Επιτροπή Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας

.....

1. Γενικά – Έννομο συμφέρον παρέμβασης

1.1. Εκκρεμεί ενώπιον της Επιτροπής Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας η υπ' αρ. .... αίτηση αναστολής ... .. Με την αίτηση αυτή ζητείται η αναστολή της υπ' αρ. πρωτ. .... απόφασης του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας ..... για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) ισχύος ..... MW της εταιρείας ..... στη θέση ..... που κείται στην εδαφική περιφέρεια του αιτούντος Δήμου. Ζητείται επίσης η αναστολή της υπ' αρ. πρωτ. .... απόφασης του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας ..... χορηγήθηκε στην ως άνω εταιρεία άδεια εγκατάστασης για τον ίδιο ΑΣΠΗΕ.

Εκκρεμεί επίσης η υπ' αρ. .... αίτηση ακύρωσης του καθ' ού το παρόν υπόμνημα ....., όπως η αίτηση αυτή συμπληρώθηκε με το υπ' αρ. .... δικόγραφο πρόσθετων λόγων ακύρωσης. Στο δικόγραφο αυτό προβάλλεται ως πρώτος πρόσθετος λόγος ακύρωσης ότι η εγκατάσταση αιολικού πάρκου σε αναδασωτέα περιοχή δεν είναι επιτρεπτή καθώς «δεν επιτρέπεται ουδεμία επέμβαση και μεταβολή χρήσης στα δάση και τις δασικές εκτάσεις περί των οποίων το άρθρο 117 παρ. 3 του Συντάγματος πέραν των αποκλειστικώς αναφερομένων στα άρθρα 58 παρ. 1 και 2, 59 και 45 παρ.3β του Ν. 998/1997, οι οποίες περιγράφονται ανωτέρω, και επομένως δεν είναι επίσης δυνατόν να χορηγηθεί άδεια εγκατάστασης πριν αρθεί η αναδάσωση» (βλ. σελ. 4 του δικογράφου προσθέτων λόγων και σελ. 6 της αίτησης αναστολής). Καθώς στη συγκεκριμένη περίπτωση η σχετική πράξη αναδάσωσης δεν έχει αρθεί, ο αιτών προβάλλει ότι οι προσβαλλόμενες πράξεις (έγκριση περιβαλλοντικών όρων και άδεια εγκατάστασης) πρέπει να ακυρωθούν.

Με την από ..... πράξη (προσωρινή διαταγή) του Προέδρου του αρμόδιου Ε΄ Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας διατάχθηκε η αναστολή εκτέλεσης των προσβαλλόμενων πράξεων, μέχρι την έκδοση απόφασης της Επιτροπής Αναστολών επί της αίτησης αναστολής. Η προσωρινή διαταγή χορηγήθηκε ιδίως ενόψει του ως άνω προβαλλόμενου πρόσθετου λόγου ακύρωσης περί αναδάσωσης.

1.2. Ενδεχόμενη θέση του Συμβουλίου της Επικρατείας σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται η εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας σε αναδασωτέες εκτάσεις θα επέφερε σοβαρό πλήγμα στην περαιτέρω ανάπτυξη των Α.Π.Ε. και της αιολικής ενέργειας ειδικότερα και για το λόγο αυτό αποτελεί μείζονος σπουδαιότητας ζήτημα για τον κλάδο της αιολικής ενέργειας.

Η εδώ παρεμβαίνουσα Ελληνική Επιστημονική Ένωση Αιολικής Ενέργειας (ΕΛΕΤΑΕΝ) αποτελεί σωματείο το καταστατικό του οποίου εγκρίθηκε με την υπ' αρ. 3424/1990 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, έχει δε καταχωρηθεί στο Βιβλίο Σωματείων του Πρωτοδικείου αυτού με αριθμό 17624. Το Καταστατικό της ΕΛΕΤΑΕΝ έχει τροποποιηθεί και η τροποποίηση έχει εγκριθεί με την υπ' αρ. 6605/2006 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Καταστατικού, στους σκοπούς της ΕΛΕΤΑΕΝ περιλαμβάνεται μεταξύ άλλων και «η διάδοση της χρήσεως των Αιολικών Συστημάτων ή μονάδων σε εθνικό επίπεδο», για την επίτευξη δε των σκοπών της η ΕΛΕΤΑΕΝ χρησιμοποιεί κάθε πρόσφορο μέσο. Ως τέτοιο πρόσφορο μέσο πρέπει να νοηθεί και η υποβολή ενδίκων βοηθημάτων ή μέσων ή παρεμβάσεων και εν γένει η επιβολή αιτήσεων σε δικαιοδοτικά όργανα, για ζητήματα που άπτονται της προώθησης της αιολικής ενέργειας.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, τίθεται ένα μείζονος σημασίας ζήτημα για την περαιτέρω διείσδυση της αιολικής ενέργειας στη συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, ώστε αναμφισβήτητα να θεμελιώνεται έννομο συμφέρον παρέμβασης της Ένωσής μας στην εκκρεμή ενώπιον της Επιτροπής Αναστολών δίκη.

1.3. Πράγματι, ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής της δασικής νομοθεσίας έχουν πρωτεύουσα σημασία για την εξάπλωση της αιολικής ενέργειας. Οι περιοχές χωροθέτησης των αιολικών πάρκων έχουν στη συντριπτική πλειοψηφία τους δασικό χαρακτήρα. Το γεγονός αυτό οφείλεται προεχόντως στη φυσική παρουσία του ανέμου, ο οποίος καθίσταται συνθησάτα εκμεταλλεύσιμος στις βουνοκορφές, οι οποίες είναι κατά κανόνα δασικές εκτάσεις. Είναι χαρακτηριστικό πως η ισχύς του ανέμου μεταβάλλεται σημαντικά ανάλογα με την μικρο-μορφολογία του εδάφους και ακόμη σε μικρές αποστάσεις από την προτεινόμενη έκταση καθίσταται μη εκμεταλλεύσιμος. Γενικότερα, πρέπει να υπογραμμισθεί το γεγονός ότι πάνω από το 95% των αιολικών πάρκων στην ηπειρωτική Ελλάδα αναπτύσσονται σε δασικές εκτάσεις.

Επ' αυτού του θέματος αυτού, η Υποστηρικτική Μελέτη του Ειδικού Χωροταξικού Σχεδίου για τις Α.Π.Ε. η οποία εκπονήθηκε κατ' ανάθεση του ΥΠΕΧΩΔΕ, αναφέρει χαρακτηριστικά:

α) «Λαμβανομένου υπόψη του ανάγλυφου του ελλαδικού χώρου και των κλιματολογικών συνθηκών, διαπιστώνεται ότι, η ύπαρξη εκμεταλλεύσιμου αιολικού δυναμικού, εντοπίζεται κυρίως στις υψηλότερες εξάρσεις του ανάγλυφου της ηπειρωτικής χώρας (κορυφογραμμές), ...» (Παράρτημα Β.Ι, σελ. 253).

β) «...η ανάπτυξη των Α/Π αναμένεται κυρίως στις κορυφογραμμές των υψηλότερων εδαφικών εξάρσεων, όπου ο ανταγωνισμός των χρήσεων γης δεν είναι εν γένει έντονος». Η συγκεκριμένη αναφορά γίνεται με αφορμή τις ΠΑΠ αλλά προφανώς συμπεριλαμβάνει όλο τον ελληνικό χώρο (Υποκεφάλαιο Β.1.2.1.2.2., σελ. 175).

Επομένως, από τα δύο απαιτούμενα στάδια ελέγχων (μη ύπαρξη άλλης κατάλληλης μη δασικής έκτασης και ελάχιστη θυσία δασικής βλάστησης εντός της συγκεκριμένης

δασικής έκτασης) το πρώτο είναι επιστημονικά και λογικά μη αναμενόμενο.

Συνακόλουθα, το ζήτημα της εγκατάστασης αιολικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής σε τέτοιες εκτάσεις μετά από ενδεχόμενη καταστροφή της άπτεται της επίτευξης των σκοπών της ΕΛΕΤΑΕΝ για το λόγο αυτό έχουμε έννομο συμφέρον παρέμβασης.

2. Η διάταξη του άρθρου 45 του Ν. 998/1979

2.1. Κατ' αρχάς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζει ο αιτών Δήμος, ο Ν. 998/1979, θεωρούμενος αυτοτελώς και ανεξάρτητα από το άρθρο 117 παρ. 3 και τους περιορισμούς στη διαχείριση των αναδασωτέων εκτάσεων που αυτό αναφέρει, αναμφίβολα επιτρέπει την εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε. σε αναδασωτέες εκτάσεις. Σχετικά με τη δυνατότητα εγκατάστασης σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε. και ειδικότερα αιολική ενέργεια σε δάση ή δασικές εκτάσεις, παρά την αρχική αντίθετη θέση του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ 1322/2001), μετά τη θέση σε ισχύ του άρθρου 2 του Ν. 2941/2001, δεν καταλείπεται καμία αμφιβολία ούτε στη νομολογία (ΣτΕ 7μ. 2569/2004).

Το άρθρο 45 παρ. 1 του Ν. 998/1979, όπως η διάταξη αυτή έχει για την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων ορίζει ότι *«Στα δάση και τις δασικές εκτάσεις, περί των οποίων το άρθρο 117 παρ. 3 του Συντάγματος, ουδεμία επιτρέπεται επέμβαση προβλεπόμενη από τις διατάξεις του παρόντος ή από άλλη διάταξη, με εξαίρεση τα αναφερόμενα στις διατάξεις του άρθρου 59 του ν. 998/1979, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 17 του ν. 1734/1987, των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 58 του παρόντος και τα όλως απαραίτητα για την τεχνητή αναδάσωση και την προστασία της βλαστήσεως»*.

Εξάλλου, διάταξη του άρθρου 58 παρ. 2 επιτρέπει την επέμβαση σε δάση ή δασικές εκτάσεις μετά από έγκριση επέμβασης του οικείου Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας για την εκτέλεση έργων υποδομής, ήδη δε με το άρθρο 24 παρ. Α.1 του Ν. 3468/2006 προβλέφθηκε η χορήγηση έγκρισης επέμβασης για την κατασκευή κάθε τεχνικού έργου που αφορά την υποδομή και εγκατάσταση σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. . Με την ίδια διάταξη ορίστηκε ότι η προβλεπόμενη από τη δασική νομοθεσία έγκριση επέμβασης ενσωματώνεται στην έγκριση περιβαλλοντικών όρων, χάριν της επιτάχυνσης της διαδικασίας αδειοδότησης. Τούτο συμβαίνει και στη συγκεκριμένη περίπτωση (βλ. σελ. 3-5 της πρώτης προσβαλλόμενης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων). Περαιτέρω, η διάταξη του άρθρου 58 παρ. 3 του Ν. 998/1979, όπως η διάταξη αυτή τέθηκε πρώτα από το άρθρο 2 παρ. 4 του Ν. 2941/2001 και τροποποιήθηκε από το άρθρο 19 παρ. 2 του Ν. 3377/2005 ορίζει τα εξής: *«Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου στα έργα υποδομής της προηγούμενης παραγράφου περιλαμβάνονται και οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε. και τα συνοδά αυτών έργα. Η διάταξη της παραγράφου αυτής ισχύει από την έναρξη εφαρμογής του Ν. 2244/1994»*.

2.2. Από τις παραπάνω διατάξεις προκύπτει ότι βούληση του κοινού νομοθέτη είναι να επιτρέψει την εγκατάσταση έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μέσα σε δάση ή δασικές εκτάσεις που έχουν κηρυχθεί αναδασωτέες. Η συστηματική συνδυασμένη ερμηνεία των διατάξεων των άρθρων 45 επ. του Ν. 998/1979 για τις επιτρεπτές επεμβάσεις σε δάση ή δασικές εκτάσεις με εκείνες των άρθρων 37 επ. του ίδιου

νόμου για τις δασώσεις και αναδασώσεις επιβεβαιώνει το ανωτέρω συμπέρασμα. Η μόνη διάταξη του κεφαλαίου περί αναδασώσεων του Ν. 998/1979 η οποία ρυθμίζει την άρση αναδάσωσης εκτάσεων οι οποίες προ της αποτέφρωσης ή άλλως πως αποψίλωσης ήταν δασικές είναι αυτή του άρθρου 44 παρ. 3. Η διάταξη ορίζει ότι «*Εις πάσας τας λοιπάς περιπτώσεις η αναδάσωση δύναται να αρθρή μόνον κατά την διαδικασίαν και υπό τα προϋποθέσεις υφ' ας επιτρέπεται η μεταβολή του προορισμού του δάσους ή δασικής έκτασης κατά τα εις το Στ' κεφάλαιον του παρόντος νόμου οριζόμενα*». Ήδη κατά το χρόνο έκδοσης των προσβαλλόμενων πράξεων είχε καταργηθεί από το Ν. 3698/2008 η εφήμερη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 8 του Ν. 3208/2003, με την οποία προστέθηκε δεύτερο εδάφιο στο άρθρο 41 παρ. 1 του Ν. 998/1979 ως εξής: «*Μετά την αναδημιουργία της βλάστησης η αναδάσωση αίρεται με όμοια απόφαση και η διαχείριση της αναδασωθείσας έκτασης γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας*». Συνεπώς, μόνη προβλεπόμενη διαδικασία άρσης της αναδάσωσης είναι αυτή της έγκρισης επέμβασης, των άρθρων 45 επ. του Ν. 998/1979.

Η δυνατότητα χορήγησης έγκρισης επέμβασης για την κατασκευή έργων που προβλέπονται στο άρθρο 58 του Ν. 998/1979 προκύπτει και από την ιστορική ερμηνεία του άρθρου 45 παρ. 1 του ίδιου νόμου. Στην αρχική μορφή της η διάταξη προέβλεπε μόνον επεμβάσεις που ήταν απαραίτητες για την τεχνητή αναδάσωση και την προστασία της βλάστησης, ωστόσο μετά την τροποποίησή της από το Ν. 1822/1988 επιτράπηκαν και οι επεμβάσεις οι οποίες ούτως ή άλλως επιτρέπονταν για τα δάση ή τις δασικές εκτάσεις.

Τέλος, με την υπ' αρ. 49828/12-11-2008 απόφαση της Επιτροπής Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον Τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης «*Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού*» (ΦΕΚ Β' 2464) εισήχθη το λεγόμενο Ειδικό Χωροταξικό των Α.Π.Ε. Στο άρθρο 6 παρ. 4 αυτού ορίζεται ότι «*Με την επιφύλαξη των περιπτώσεων β', γ' και δ' της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, επιτρέπεται η χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός δασών, δασικών και αναδασωτέων εκτάσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 45 και 58 του ν. 998/1979 και άρθρου 13 του ν. 1734/1987 όπως ισχύουν. Στις παραπάνω περιοχές πρέπει να λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για τον περιορισμό της βλάβης της δασικής βλάστησης*».

3. Εφαρμογή του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος

3.1. Το άρθρο 117 παρ. 3 του Συντάγματος ορίζει ότι «*Δημόσια ή ιδιωτικά δάση και δασικές εκτάσεις που καταστράφηκαν ή καταστρέφονται από πυρκαγιά ή που με άλλο τρόπο αποψιλώθηκαν ή αποψιλώνονται δεν αποβάλλουν για το λόγο αυτό το χαρακτήρα που είχαν πριν καταστραφούν, κηρύσσονται υποχρεωτικά αναδασωτέες και αποκλείεται να διατεθούν για άλλο προορισμό*».

Ήδη πριν υπό την αρχική διατύπωση του άρθρου 45 παρ. 1 του Ν. 998/1979 τέθηκε το ζήτημα αν επιτρέπεται η διάθεση αναδασωτέας έκτασης για σκοπό που θα δικαιολογούσε επέμβαση στο δάσος ή τη δασική έκταση πριν την καταστροφή ή

αποψίλωσή της, σύμφωνα με τις διατάξεις του Στ' Κεφαλαίου του ως άνω νόμου. Η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας με την υπ' αρ. 2778/1988 απόφαση έκρινε ότι «... σε περίπτωση καταστροφής ή αποψίλωσεως του δάσους ή της δασικής εκτάσεως από πυρκαϊά ή οποιαδήποτε άλλη αιτία, προερχόμενη είτε από ανθρώπινη ενέργεια είτε από φυσικά αίτια, είναι υποχρεωτική η κήρυξη της καταστραφείσης ή αποψιλωθείσης εκτάσεως ως αναδασωτέας και αποκλείεται η διάθεσή αυτής για άλλο σκοπό δημοσίου συμφέροντος, που θα δικαιολογούσε κατά νόμο (έκτο κεφάλαιο ν. 998/1979) επέμβαση στο δάσος πριν την καταστροφή του. Τέτοια επέμβαση επιτρέπεται στο άκρως απαραίτητο μέτρο μόνο μετά την πραγματοποίηση της αναδασώσεως και την ανάκτηση της δασικής μορφής της καταστραφείσης εκτάσεως, απαγορευομένης απολύτως τέτοιας επέμβασης προ της πραγματοποίησεως του σκοπού της αναδασώσεως». Σημειώνεται πάντως ότι η ως άνω απόφαση διατυπώθηκε ενόψει της αρχικής διατύπωσης του άρθρου 45 παρ. 1 του Ν. 998/1979 με την οποία, όπως προαναφέρθηκε, σε αναδασωτέες εκτάσεις επιτρεπόταν μόνον εργασίες τεχνητής αναδάσωσης και προστασίας της βλάστησης. Η νομολογία πάντως επαναλαμβάνει έκτοτε την ως άνω μείζονα σκέψη (βλ. ενδεικτικά και την πρόσφατη ΣτΕ Ολ. 677/2010).

3.2. Η εδώ παρεμβαίνουσα φρονεί ότι η καθιέρωση απόλυτης απαγόρευσης επεμβάσεων σε αναδασωτέες εκτάσεις δεν εξυπηρετεί τον ουσιαστικό σκοπό προστασίας τους, όταν δεν συνεκτιμάται ταυτόχρονα ο χαρακτήρας της έκτασης πριν την καταστροφή της και συνακόλουθα η δυνατότητα της, χάριν δημοσίου συμφέροντος, έγκρισης ενός έργου σε αυτή πριν την καταστροφή της. Τούτο δε, εξαιτίας του ελάχιστου ποσοστού κάλυψης των αναδασωτέων εκτάσεων που απαιτείται σε εθνικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο για την υλοποίηση των έργων Α.Π.Ε. , αλλά και των συγκεκριμένων συνεπειών ή ωφελειών που έχει ο δεδομένος σχεδιασμός, τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ενός έργου Α.Π.Ε. και οι συγκεκριμένοι όροι πραγματοποίησής του για την προστασία της δασικής έκτασης ή της επίτευξης του σκοπού της αναδάσωσης. Η ανάγκη αυτής της αναλυτικής εξέτασης κατά περίπτωση ανάλογα με τα πραγματικά επιστημονικά δεδομένα, πείθει για την υποχρέωση αποφυγής ενός γενικού αποκλεισμού που θα επέφερε ανεπανόρθωτο πλήγμα στην βιώσιμη ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής χωρίς ανάλογη μεγιστοποίηση της ουσιαστικής περιβαλλοντικής προστασίας. Αν και τα ανωτέρω αφορούν όλα τα έργα δημοσίου συμφέροντος, η παρεμβαίνουσα θεωρεί ότι κατ' εξοχήν η ως άνω νομολογία χρήζει εκλέπτυνσης και εξειδίκευσης προκειμένου για τα έργα Α.Π.Ε. και για τα συνοδά τους έργα, λόγω αφενός μεν του θετικού ρόλου που μπορεί να έχουν στην προστασία του δασικού πλούτου και την επίτευξη του σκοπού της αναδάσωσης, αφετέρου διότι η διείσδυση των Α.Π.Ε. πλήττεται κατ' εξοχήν από την ως άνω γενική απαγόρευση, η οποία είναι κατά την άποψη της παρεμβαίνουσας αδικαιολόγητη.

3.3. Όπως είναι γνωστό, θεμελιώδης μέθοδος αντιμετώπισης του φαινόμενου της κλιματικής αλλαγής είναι η εξοικονόμηση ενέργειας και η μεγαλύτερη δυνατή υποκατάσταση των ορυκτών καυσίμων με Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Οι Α.Π.Ε. υποκαθιστώντας την καύση των ορυκτών καυσίμων οδηγούν σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο σε μικρότερες εκπομπές υγρών και στερεών αποβλήτων, ενώ δεν συσχετίζονται καθόλου με κανενός τύπου εξορυκτική δραστηριότητα, όπως

τα ορυκτά καύσιμα. Συνεπώς, το ζήτημα αναδάσωση ή Α.Π.Ε. , όπως και κάθε άλλο αντίστοιχο δίλημμα, όπως γενικά το ζήτημα Α.Π.Ε. ή βιοποικιλότητα είναι κατ' ουσία παραπλανητικό. Όταν υπάρχει ουσιαστική και επιστημονική τεκμηρίωση ότι συγκεκριμένα προστατευτέα αντικείμενα ή στοιχεία της βιοποικιλότητας υψηλής αξίας, σε συγκεκριμένες περιοχές υψηλής προστασίας, θίγονται μη αντιστρεπτά από συγκεκριμένες τεχνολογίες Α.Π.Ε. συγκεκριμένου μεγέθους, τότε αυτά πρέπει να διατηρούνται και να προστατεύονται. Δεν είναι όμως επιστημονικά ορθό να αποκλείονται συλλήβδην όλες οι τεχνολογίες Α.Π.Ε. όλων των μεγεθών, από περιοχές που έχουν ενταχθεί σε καθεστώς προστασίας. Ούτε είναι ορθό να αποκλείονται έργα Α.Π.Ε. χωρίς εξέταση των πραγματικών περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων.

Εξάλλου, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η εγκατάσταση ενός έργου Α.Π.Ε. εντός αναδασωτέας έκτασης δεν αντιστρατεύεται το σκοπό της αναδάσωσης της συγκεκριμένης έκτασης, όπως πιθανότατα συμβαίνει στην περίπτωση της εγκατάστασης ενός μεγάλου έργου υποδομής, όπως για παράδειγμα η διέλευση ενός δρόμου ή η κατασκευή ενός χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 37 παρ. 1 του Ν. 998/1979, ως αναδάσωση νοείται η αναδημιουργία της δασικής βλάστησης που καταστράφηκε ή αραιώθηκε ή υποβαθμίστηκε είτε με φύτευση ή σπορά είτε με τη διευκόλυνση της φυσικής αναγέννησης για τη δημιουργία δάσους ή δασικής έκτασης.

Στην περίπτωση των έργων Α.Π.Ε., να μην παραχωρείται συγκεκριμένη ευρύτερη δημόσια δασική έκταση στον κάτοχο της σχετικής άδειας παραγωγής, ωστόσο επέμβαση στην πραγματικότητα γίνεται μόνον όπου εγκαθίστανται ή στηρίζεται ο παραγωγικός εξοπλισμός (π.χ. βάσεις στις περιπτώσεις ανεμογεννητριών) και ο απαραίτητος υποσταθμός, εφόσον αυτός τοποθετείται μέσα στην αναδασωτέα έκταση και δεν κείται σε άλλο σημείο. Σε καμία περίπτωση δεν εμποδίζονται οι δασικές αρχές να προχωρήσουν στις εργασίες που είναι απαραίτητες για την αναγέννηση της δασικής βλάστησης. Στο πλαίσιο μάλιστα της προτεινόμενης ερμηνείας του άρθρου 117 παρ. 3 μπορεί να θεωρηθεί ότι οι δασικές αρχές με την έγκριση επέμβασης έχουν την ευχέρεια να επιβάλλουν στον παραγωγό ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. συγκεκριμένους όρους για την αυξημένη προστασία, πυροπροστασία ή όρους διαχείρισης της περιοχής με σκοπό τη διασφάλιση της επίτευξης του σκοπού της αναδάσωσης.

Με τον τρόπο αυτό εναρμονίζεται πρακτικά ο συνταγματικής περιωπής στόχος της προστασίας των αναδασωτέων εκτάσεων με την ανάγκη προώθησης των Α.Π.Ε. , για την τουλάχιστον ισόκυρη νομική θεμελίωση της οποίας θα γίνει ειδικότερα λόγος παρακάτω.

3.4. Ειδικά στην περίπτωση έργων Α.Π.Ε. εντός αναδασωτέων εκτάσεων, η επίπτωση στην επίτευξη του σκοπού της αναδάσωσης πρέπει να εξετάζεται και να αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων χωρίς να παρίσταται ανάγκη εισαγωγής ή αποδοχής γενικού κανόνα αποκλεισμού των Α.Π.Ε. από αναδασωτέες εκτάσεις. Πιο αναλυτικά:

α) Μια ενδεχόμενη επίπτωση από το έργο Α.Π.Ε. έγκειται στην αδυναμία επίτευξης του σκοπού της αναδάσωσης, δηλαδή στην ενδεχόμενη αδυναμία ανάκτησης από

το έδαφος της προηγούμενης δασικής μορφής. Η πραγματική εκτίμηση αυτής της πιθανολογούμενης επίπτωσης μπορεί να γίνει μόνο κατά περίπτωση με εκτίμηση δύο παραμέτρων: Αφενός του πραγματικού ποσοστού αναδασωτέας έκτασης που καταλαμβάνεται από τις επεμβάσεις και τη σημασία του, τόσο για τη συγκεκριμένη αναδασωτέα έκταση όσο και για το συνολικό δασικό πλούτο της ευρύτερης περιοχής. Αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός ότι η κατάληψη του εδάφους από τα έργα Α.Π.Ε. (ανεμογεννήτριες, φωτοβολταϊκά, μικρά υδροηλεκτρικά κλπ.) είναι απειροελάχιστη με αποτέλεσμα να μην θίγεται ο σκοπός της αναδάσωσης από την εγκατάστασή τους. Αφετέρου, η πραγματική εκτίμηση της πιθανολογούμενης περιβαλλοντικής επίπτωσης εξαρτάται αναμφισβήτητα από το χαρακτήρα που είχε η έκταση πριν καταστραφεί. Πράγματι, ακόμα και αυτό το ελάχιστο ποσοστό κάλυψης του αναδασωτέου εδάφους από το έργο Α.Π.Ε. μπορεί να κριθεί ως σημαντικό αν το έδαφος διέθετε πριν καταστραφεί πλούσια ή σημαντική δασική βλάστηση, η ανάκτηση της οποίας θα καθίστατο πλέον αδύνατη ή η ύπαρξη της οποίας θα οδηγούσε τη Διοίκηση στο να εκτιμήσει ως σημαντικά αρνητικές τις επιπτώσεις του έργου και να το απορρίψει. Οίκοθεν νοείται ότι σε περίπτωση που η μορφή που είχε η έκταση πριν την καταστροφή ή αποψίλωση δεν επέτρεπε την εγκατάσταση έργου Α.Π.Ε., δεν θα επιτρέπεται επίσης τέτοια εγκατάσταση μετά την κήρυξη της αναδάσωσης.

Στη επίδικη μάλιστα περίπτωση, υπάρχει εφαρμογή της ως άνω ερμηνευτικής προσέγγισης. Η δυνατότητα εγκατάστασης του αιολικού πάρκου εξετάστηκε στο πλαίσιο της ΜΠΕ. Εξάλλου, με την έγκριση περιβαλλοντικών όρων επιβάλλονται στην κάτοχο της άδειας παραγωγής ιδιαίτερες υποχρεώσεις αποκατάστασης της δασικής βλάστησης. Όπως προκύπτει από τον όρο Β.4 της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων «Η εταιρεία κατασκευής του αιολικού σταθμού υποχρεούται για την αποκατάσταση της δασικής βλάστησης των διαταρεχθέντων χώρων που δεν εμποδίζουν την λειτουργία του έργου (επιφάνειες πρανών εκχωμάτων όπου είναι δυνατή, επιχωμάτων δρόμων, ελεύθερες επιφάνειες πλατειών Α/Γ), σύμφωνα με την συνταχθείσα προμελέτη από τη Δασολόγο ..... Η φροντίδα των φυτών θα συνεχιστεί για τουλάχιστον τρία (3) έτη από τη φύτευσή τους με ευθύνη του φορέα κατασκευής ο οποίος μάλιστα φέρει και την ευθύνη προστασίας των από εξωτερικούς κινδύνους (βόσκηση) και για το λόγο αυτό θα πρέπει να περιφράξει το σύνολο των εκτάσεων φύτευσης».

β) Έχει προβληθεί επίσης η ανησυχία μήπως καταστεί με τον τρόπο αυτό δυνατή η εγκατάσταση Α.Π.Ε. σε δάση ή δασικές περιοχές που προηγούμενα ήταν ακατάλληλα για το σκοπό αυτό. Επικεντρώνοντας όμως στην ουσία της προστασίας και τον επιδιωκόμενο σκοπό αυτής, διαπιστώνεται ότι κρίσιμη παράμετρο αποτελεί ο χρόνος κατά τον οποίο μια έκταση καθίσταται κατάλληλη (τεχνικά και νομικά) για μια επέμβαση. Αν δηλαδή μια δασική έκταση έχει πριν την καταστροφή της τα χαρακτηριστικά που επιτρέπουν την κατά νόμο έγκριση από τη Διοίκηση μιας επέμβασης, τότε είναι σαφές ότι ο επισπεύδων είναι αδιάφορος για το εάν η έκταση της επέμβασης είναι δασική ή αναδασωτέα. Αντιθέτως, αν μια δασική έκταση είχε πριν την καταστροφή της χαρακτηριστικά που δεν θα επέτρεπαν ούτως ή άλλως την επέμβαση, τότε πράγματι η εν τω μεταξύ καταστροφή της δεν αποτελεί λόγο επιτρεπού της επέμβασης.

Αντιστρόφως, αν κριθεί ότι, παρά την ανυπαρξία αρνητικών επιπτώσεων επί του σκοπού της αναδάσωσης από την εγκατάσταση ενός έργου Α.Π.Ε. αυτό πρέπει να απαγορεύεται εντός αναδασωτέας έκτασης, τότε αυτομάτως δημιουργείται κίνητρο ή ενδιαφέρον για την καταστροφή μιας έκτασης, προκειμένου ακριβώς να μην εγκατασταθεί το έργο. Επομένως, ο ουσιαστικός σκοπός της προστασίας επιτυγχάνεται μόνο εάν η κρίσιμη παράμετρος για το επιτρεπτό ή μη της επέμβασης έργου Α.Π.Ε. είναι ο χαρακτήρας που είχε η αναδασωτέα έκταση πριν την καταστροφή της.

3.5. Από νομική άποψη πρέπει να τονιστούν τα ακόλουθα: Η ως άνω ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος δικαιολογείται σε σχέση και με τη «μητρική» διάταξη του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος. Συχνά, η διάταξη του άρθρου 117 παρ. 3 ερμηνεύεται αυτοτελώς ως απλή εξειδίκευση ή μάλλον συνέχεια του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος. Ωστόσο, και για την ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 117 παρ. 3 ισχύει η θεμελιώδης στάθμιση στην οποία προέβη ο συντακτικός νομοθέτης και η οποία έχει ως εξής: «Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δημοσίων δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον». Είναι προφανές ότι η διείσδυση των Α.Π.Ε. αποτελεί υπερτελή στόχο τον οποίο έχει αναγνωρίσει ο νομοθέτης με τον πλέον πανηγυρικό τρόπο στο άρθρο 1 του Ν. 3851/2010 το οποίο ορίζει μεταξύ άλλων ότι «*Η προστασία του κλίματος, μέσω της προώθησης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε., αποτελεί περιβαλλοντική και ενεργειακή προτεραιότητα υψίστης σημασίας για τη χώρα*».

Εξάλλου, στην ίδια διάταξη του Ν. 3851/2010 ορίζεται ότι «*Οι εθνικοί στόχοι για τις Α.Π.Ε., με βάση την Οδηγία 2009/28/ΕΚ (ΕΕL, 140/2009), καθορίζονται μέχρι το έτος 2020 ως εξής:*

α) Συμμετοχή της ενέργειας που παράγεται από Α.Π.Ε. στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας σε ποσοστό 20%.

β) Συμμετοχή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από Α.Π.Ε. στην ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας σε ποσοστό τουλάχιστον 40%».

Για την επίτευξη των στόχων αυτών απαιτείται προσπάθεια ευρείας κλίμακας. Προκαταρκτικά αναφέρεται ότι το 2020 απαιτείται τουλάχιστον εξαπλασιασμός των αιολικών πάρκων που θα λειτουργούν σε σχέση με αυτά που υπάρχουν σήμερα. Τον Ιούνιο 2010 σε εκτέλεση του Ν. 3851/2010 και της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ, το αρμόδιο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής παρουσίασε τέσσερα σενάρια επίτευξης στόχων στα οποία το μείγμα των τεχνολογιών Α.Π.Ε. είναι:

• Αιολικά Πάρκα	7.500 – 8.573 MW
• Φωτοβολταϊκά συστήματα	968 – 3.000 MW
• Υδροηλεκτρικά	4.500 MW
• Βιομάζα	100 – 250 MW
• Γεωθερμία	8 – 120 MW

Στα διάφορα σενάρια, η συνολική ετήσια παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από αιολικά πάρκα το 2020 κυμαίνεται μεταξύ 16,80 TWh – 18,79 TWh.

Περαιτέρω, σύμφωνα με την Οδηγία για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας 2001/77/ΕΚ της οποίας στόχος ήταν η κάλυψη του 22,1% της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας από ηλεκτροπαραγωγή από Α.Π.Ε. μέχρι το 2010 στην ΕΕ, η Ελλάδα ώφειλε να επιτύχει κάλυψη κατά 20,1% της κατανάλωσης ηλεκτρισμού από ηλεκτροπαραγωγή από Α.Π.Ε. . Με βάση τις εκτιμήσεις του Οκτωβρίου 2007 της 4ης Εθνικής Έκθεσης για τις Α.Π.Ε. του Υπουργείου Ανάπτυξης, για την επίτευξη του στόχου αυτού θα έπρεπε η εγκατεστημένη ισχύς των Α.Π.Ε. (εκτός των μεγάλων ΥΗΕ), να ανέρχεται το 2010 σε 4.320 MW περίπου εκ των οποίων τα 3.650 MW θα έπρεπε να είναι αιολικά πάρκα. Ο στόχος δεν επιτεύχθηκε δεδομένου ότι η εγκατεστημένη ισχύς το 2010 θα κυμανθεί περί τα 1.200 MW. Στην Ελλάδα, η κυριότερη πηγή καυσίμου είναι ο εγχώριος λιγνίτης μικρής θερμογόνου δύναμης (70 εκατ. τόνοι) που κατά το 2007 κάλυψε το 50,5% του συνόλου των αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια (από 55,9% το έτος 2005). Το πετρέλαιο χρησιμοποιείται κυρίως για την κίνηση ηλεκτροπαραγωγικών εγκαταστάσεων νησιωτικών συστημάτων μη συνδεδεμένων με την ηπειρωτική χώρα συμμετείχε με ποσοστό 13,0%. Το φυσικό αέριο προερχόμενο από εισαγωγές από τη Ρωσία και σε μορφή LNG από την Αλγερία κάλυψε το 22,5%. Κατά το ίδιο έτος, τα μεγάλα υδροηλεκτρικά έργα παρήγαγαν το 4,8%. Τέλος η αιολική ενέργεια, τα μικρά υδροηλεκτρικά έργα, η βιομάζα και τα φωτοβολταϊκά παρήγαγαν ποσοστό τάξης 3,6% ενώ οι εισαγωγές-εξαγωγές κάλυψαν το υπόλοιπο 5,6% (Πηγή: 4η Εθνική Έκθεση για τις Α.Π.Ε., Υπουργείο Ανάπτυξης, Οκτώβριος 2007). Δηλαδή κατά το 2007 η Ελλάδα κάλυψε την ηλεκτρική της κατανάλωση από πράσινη ενέργεια σε ποσοστό 8,4% έναντι στόχου 20,1% για το 2010.

Ενόψει των παραπάνω τίθεται και ζήτημα σύμφωνης με το κοινοτικό δίκαιο εφαρμογής του Συντάγματος και ειδικότερα του άρθρου 117παρ. 3 αυτού. Η σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο ερμηνεία μιας συνταγματικής διάταξης, που ενδέχεται να έρχεται σε αντίθεση με μια κοινοτική, σημαίνει ότι ο εφαρμοστής του Δικαίου πρέπει να επιλέξει από τις πολλές και εναλλακτικές δυνατές ερμηνείες εκείνη που αποτρέπει τη σύγκρουσή της και επιτρέπει την εναρμόνισή της με το κοινοτικό δίκαιο (σχετικά με τη μέθοδο της σύμφωνης με το κοινοτικό δίκαιο ερμηνείας του Συντάγματος, βλ. ενδεικτικά Βηλαράς Μ., *Η τεχνική της αποτελεσματικής προστασίας των κοινοτικών δικαιωμάτων*, σελ. 29, Παπαδοπούλου Λ., *Εθνικό Σύνταγμα και Κοινοτικό Δίκαιο – Το ζήτημα της υπεροχής*, σελ. 436-428, Κασμάτη Γ., *Μορφές ιεραρχικής εναρμόνισης του δικαίου – Οι νέες διαστάσεις της συστηματικής ερμηνείας του δικαίου*, *ΤοΣ* 2006, σελ. 7 κ.ε., ιδίως σελ. 32-33). Στη συγκεκριμένη περίπτωση, προκύπτει τόσο από το γράμμα του άρθρου 3 της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές όσο και από το σημεία 13-14 του προοιμίου της Οδηγίας ότι οι παραπάνω εθνικοί στόχοι για τη διείσδυση των Α.Π.Ε. είναι δεσμευτικοί για τα κράτη μέλη, ώστε όλα τα όργανά τους να υποχρεούνται να μεριμνούν για την επίτευξη των στόχων αυτών. Περαιτέρω, το άρθρο 13 της Οδηγίας 2009/28 ορίζει ότι «*Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι εθνικοί κανόνες σχετικά με τις διαδικασίες έγκρισης, πιστοποίησης και χορήγησης άδειας που εφαρμόζονται στους σταθμούς και τις συνδεδεμένες υποδομές*

δικτύων μεταφοράς και διανομής για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, θέρμανσης ή ψύξης από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και στη διαδικασία μεταποίησης της βιομάζας σε βιοκαύσιμα ή άλλα ενεργειακά προϊόντα να είναι αναλογικοί και αναγκαίο». Για τους λόγους που εξηγήθηκαν παραπάνω η γενική απαγόρευση εγκατάστασης έργων Α.Π.Ε. μέσα σε αναδασωτές εκτάσεις με την αυστηρή εφαρμογή του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος δεν είναι ούτε αναλογική ούτε αναγκαία.

Επειδή το παρόν είναι νόμιμο, βάσιμο και αληθές,

Ως πληρεξούσιο δικηγόρο και αντίκλητο ορίζουμε τον Εμμανουήλ Βελεγράκη του Ιωάννου, Δικηγόρο Α.Π. (ΑΜ ΔΣΑ 22902), κάτοικο Αθηνών, οδός Μητροπόλεως, αρ. 38 (τηλ. 210 3218900).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ
και για όσους επιφλασσόμαστε να προσθέσουμε
ΖΗΤΟΥΜΕ

1. Να γίνει δεκτό το παρόν υπόμνημα.
2. Να απορριφθεί η υπ' αρ. .... αίτηση αναστολής.
3. Να διατηρηθούν σε ισχύ οι προσβαλλόμενες πράξεις.
4. Να κληθούμε να παραστήσουμε κατά την εκδίκαση της αίτησης αναστολής.

Αθήνα, 14 Σεπτεμβρίου 2010

Ο Πληρεξούσιος Δικηγόρος

